

MATKA MEDIAMAAILMAAN

Mediakasvatuksen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa ja mediakasvatukselliset toimintatuokit Kellomäen päiväkodin viisivuotiaiden ryhmässä

Lohi Eeva
Nakkula Annika
Viljamaa Jenni

Opinnäytetyö
Hyvinvointipalveluiden osaamisala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

2016

Hyvinvointipalveluiden osaamisala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

Tekijä	Eeva Lohi, Annika Nakkula & Jenni Viljamaa
	Vuosi 2016
Ohjaaja(t)	Seija Järvi & Sari Leppälä
Toimeksiantaja	Kellomäen päiväkotikoti, Keminmaan kunta
Työn nimi	Matka Mediamaailmaan
Sivu- ja liitesivumäärä	57 + 10

Toiminnallisen opinnäytetyömme aihe on mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiä ovat: miksi mediakasvatus on tärkeää varhaiskasvatuksessa sekä miten mediakasvatusta voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden tavoitteena oli kehittää mahdollisia tapoja toteuttaa mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa sekä tuottaa lapsille turvallisia ja mukavia kokemuksia median käyttämisestä valvotusti ja ikätasoon sopivilla tavoilla. Tavoitteena oli myös lisätä omaa ammattitaitoamme. Mediakasvatus on aiheena ajankohtainen, sillä media on yhä merkittävämpi osa ihmisten arkea.

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Haastattelimme Kellomäen päiväkodin viisivuotiainen ryhmän lastentarhanopettajaa ja lastenhoitajaa. Haastattelun kautta saimme kartoitettua mediakasvatuksen tilaa Kellomäen päiväkodin Aisakellojen ryhmässä sekä haastateltavien käsitystä mediakasvatuksesta. Suunnittelimme ja toteutimme Kellomäen päiväkotiin Mediamatkan, jossa tutkimme kehittämäämme Mediamaailmaa lasten kanssa samalla mediataitoja harjoitellen. Toimintakerroillamme käytimme tiedonkeruun menetelmänä havainnointia. Kirjallinen työmme rakentuu teorian tiedon, haastattelun ja oman toimintamme sekä havaintojemme vuoropuhelusta.

Opinnäytetyömme koostuu opinnäytetyön toteutuksen kuvauksesta, varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen teoriasta, kirjallisesta toiminnan raporttiosuudesta sekä pohdinnasta ja johtopäätöksistä. Teorian tiedon sekä haastattelu- ja havainnointiaineistojen perusteella voimme päätellä, että mediakasvatus on tärkeä osa varhaiskasvatusta, mutta sen toteuttamiseen pitäisi kiinnittää enemmän huomiota. Kehittämämme Mediamatka on yksi vaihtoehto mediakasvatuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa.

Avainsanat varhaiskasvatus, mediakasvatus, media-aidot, Mediamatka

School of Social Services, Health and
Sports
Degree programme of Social services
Bachelor of Social Services

Author	Eeva Lohi, Annika Nakkula & Jenni Viljamaa
	Year 2016
Supervisor	Seija Järvi & Sari Leppälä
Commissioned by	Kellomäki daycare, Keminmaa
Subject of thesis	Journey to the Mediaworld
Number of pages	57 + 10

The subject of our functional thesis is media education in early childhood education. The aim of this thesis was to find out why media education is important and how media education can be used in early childhood education. The purpose of the functional part of our thesis was to develop possible ways to include media education in early childhood education and also give children safe and pleasant experiences with educators. We also wanted to increase our professional skills with this thesis. Media education is a current topic, because media is a more and more significant part of people's lives.

Our thesis is a qualitative study. By interviewing the kindergarten teacher and child nurse in Kellomäki day care centre, we got an overview of how they use media education in their group of 5-year-old and what the interviewees know about media education. We planned "the journey to the Mediaworld" and performed the journey in Kellomäki day care centre. During our journey we explored the Mediaworld destinations where we practiced different media skills. Children's reactions and behaviour were observed during the journey. This thesis is based on the dialogue between theory, interview and observations during our "journey to the Mediaworld".

This thesis contains the description of producing this thesis, the theory about media education in early childhood education, the report of "the journey to the Mediaworld" and the discussion and conclusions. Based on the theory, interviews and observations it can be concluded that media education is an important part of early childhood education. However the educators should pay more attention to using media education in day care centre. "The journey to the Mediaworld" was one option to include media education in early childhood education.

Key words early childhood education, media education, media skills, the journey to the Mediaworld

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	6
2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	8
2.1 Opinnäytetyön eteneminen.....	8
2.2 Tutkimuskysymykset.....	9
2.3 Tutkimuksia mediakasvatuksesta.....	10
2.4 Tutkimusote ja –menetelmät.....	12
2.5 Triangulaatio.....	14
2.6 Aineistonkeruumenetelmät ja analysointi.....	15
2.7 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	17
3 MEDIKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA.....	19
3.1 Varhaiskasvatus mediakasvatuksen perustana.....	19
3.2 Mediakasvatus.....	20
3.3 Lapset mediakulttuurissa.....	24
3.4 Mediakasvattaja varhaiskasvatuksessa.....	28
4 MEDIAMATKA.....	30
4.1 Matkalle valmistautuminen.....	30
4.2 Teknologia kylä.....	34
4.3 Data laakso.....	37
4.4 Satusaari.....	40
4.5 Musariutta.....	43
4.6 Filmilä.....	46
4.7 Matkan jälkeen.....	49
5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	51
LÄHTEET.....	53
LIITTEET.....	58

ALKUSANAT

Kiitämme Kellomäen päiväkodin Aisakellojen ryhmän henkilökuntaa, lapsia ja lasten vanhempia hyvästä yhteistyöstä. Kiitämme myös Keminmaan kuntaa.

1 JOHDANTO

”Lennetään Mediamaailmaan suureen
aivan Mediavuoren juureen.

On mukana passi, menoksi vaan
median ihmeitä tutkimaan!

Pelit, filmit, musa ja sadut
tulee tutuksi Mediamaailman kadut.”

Tämän itse sanoittamamme Mediamatkalaulun siivittämänä lähdimme yhdessä Kellomäen päiväkodin viisivuotiaiden lasten kanssa Mediamatkalle.

Media on osa ihmisten arkea vauvaikäisistä lähtien. Median eri muodot, kuten kirjat, mainokset ja televisio-ohjelmat sekä niiden oheistuotteet, kuten mediahahmoilla kuvitetut reput, ovat nähtävissä lasten kasvuympäristössä. Ne näkyvät niin kotona, päivähoitossa kuin kaduillakin ja vaikuttavat pukeutumiseen, leikkeihin ja jopa elämänarvoihin. Voidaan sanoa, että elämme mediakulttuurissa. (Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus 2013, 4-6.)

Valitsimme aiheeksemme varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen, koska mediakasvatus kiinnostaa meitä kolmea ja median rooli ja merkitys lasten elämässä on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina. Tulevina sosiaalialan ammattilaisina uskomme, että mediakasvatukseen perehtymisestä on meille paljon hyötyä, koska mediakulttuurin merkitys kasvaa koko ajan.

Monet kasvattajat ovat huolissaan lasten median käytöstä ja pelkäävät, että lapset jäävät asian kanssa liian yksin. Mediakasvatuksella pyritään auttamaan lasta kehittymään mediataidoissaan. Mediataidot ovat työkaluja, jotka ohjaavat ajattelua ja toimintaa. Lapsi tarvitsee mediataitoja voidakseen nauttia ja toteuttaa itseään mediakulttuurissa. Mediakasvatuksen päätavoite on kriittisen medianlukutaidon oppiminen. (Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus 2013, 4.)

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa on pohjimmiltaan kuten mikä tahansa kasvatus, suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa ja siinä huomioidaan lap-

sen ikä- ja kehitystaso. Mediakasvatusta toteutetaan toiminnallisesti, koska kokemuksellinen ja aktiivinen tapa lähestyä asioita on lapselle luonnollinen tapa oppia. Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa ihmetellään, tutustutaan ja pohditaan mediaa ja mediasisältöjä yhdessä turvallisen aikuisen kanssa. (Niinistö & Sintonen 2007, 125–126; STAKES 2008, 16.)

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää, miksi mediakasvatus on tärkeää varhaiskasvatuksessa ja miten sitä voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksessa. Pyrimme tuottamaan lapsille mieluisia kokemuksia median parissa luomalla toimintamallin, Mediamatkan, mediakasvatuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Halusimme antaa Kellomäen päiväkodin viisivuotiaille lapsille mahdollisuuksia harjoitella mediataitoja sekä kehittää omaa ammattiaitoamme.

Opinnäytetyömme toisessa luvussa kuvaamme opinnäytetyömme toteutusta ja siinä käytettyjä tutkimus-, aineistonkeruu- ja analysointimenetelmiä. Luvussa kolme vastaamme tutkimuskysymykseemme miksi mediakasvatus on tärkeää varhaiskasvatuksessa. Avaamme mediakasvatusta ja sen merkitystä varhaiskasvatuksessa kuvailevan kirjallisuuskatsauksen sekä tekemämme haastattelun avulla. Neljännessä luvussa raportoimme suunnittelemastamme ja toteuttamastamme Mediamatkasta. Lopuksi pohdimme työmme toteuttamista ja tavoitteiden saavuttamista.

Nauttikaa matkastanne Mediamaailmassa!

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Opinnäytetyön eteneminen

Valitsimme aiheemme syksyllä 2014. Aiheeksemme valikoitui mediakasvatus, koska tämä aihe kiinnostaa meitä kolmea ja median merkitys lasten elämässä on kasvanut huomattavasti viime vuosina. Aiheemme tarkentui mediakasvatukseen varhaiskasvatuksessa, sillä opiskelemme lastentarhanopettajan kelpoisuuteen oikeuttavat opinnot. Tulevina sosiaalialan ammattilaisina uskomme, että mediakasvatukseen perehtyminen on meille suureksi hyödyksi, koska mediakulttuurin merkitys kasvaa koko ajan. Lasten mediabarometri 2013:n mukaan 0-8-vuotiaiden lasten median käyttö on lisääntynyt jonkin verran vuodesta 2010. Erityisesti Internetin käyttö on kasvanut. (Suoninen 2014, 70–71.)

Päätimme toteuttaa opinnäytetyömme toiminnallisena, koska koemme, että toiminnallisuuden myötä opinnäytetyö saa enemmän merkitystä ja syvyyttä. Merkitystä tuo se, että yhteistyötahomme hyötyy opinnäytetyöstämme ja me saamme arvokasta käytännön kokemusta. Toiminnallisuutta puoltaa myös se, että mediakasvatus on toiminnallista kasvatustyötä, joten koemme että ilman toimintatuokioita opinnäytetyömme olisi jäänyt vajaaksi. Ajattelemme, että ilman konkreettista tekemistä aiheen sisäistäminen olisi haastavaa. Yhdessä tekeminen ja käytännön toiminta ovat meille kolmelle mielekäs tapa työskennellä.

Tutkimussuunnitelmamme valmistui toukokuussa 2015. Kesällä aloitimme teoreettiseen viitekehykseen perehtymisen ja sen kirjoittamisen ja syksyllä jatkoimme tätä. Syksyllä olimme yhteyksissä Keminmaan kunnan päivähoiton aluejohtajiin. Esittelimme opinnäytetyömme aiheen ja esitimme toiveen yhteistyöstä. Päädyimme hakemaan yhteistyökumppania juuri Keminmaan päiväkodeista, koska meillä oli niihin entuudestaan kontakteja. Saimme yhteistyökumppaniksemme Kellomäen päiväkodin. Päätimme toteuttaa toimintatuokiot 5-vuotiaille lapsille, koska tässä iässä kehitystaso mahdollistaa monipuolisemman mediankäytön kuin nuoremmilla lapsilla. Leikki-ikäisten lasten mielikuvitus on rikkaimmillaan ja kokemukset ovat voimakkaita. Lapset ottavat mediasta paljon vaikutteita leikkeihinsä. Vilkkaan mielikuvituksen vuoksi lapset tarvitsevat aikui-

sen apua tarun ja todellisuuden erottamisessa. Esikouluikää lähestyttäessä lasten uteliaisuus kirjaimia ja numeroita kohtaan alkaa kasvaa. Lukemaan oppiminen laajentaa lasten mediamaailmaa huomattavasti. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 3.)

Kun saimme yhteistyökumppanin, ryhdyimme suunnittelemaan mediakasvatustuokioita ja päiväkotiryhmän henkilökunnalle toteutettavaa haastattelua. Teimme haastattelun ennen toimintatuokioita aineistonkeruumenetelmänä sekä kartoittaaksemme päiväkodin mahdollisuuksia ja toiveita toimintatuokioiden suhteen. Mediakasvatuksen teoriaan perehtymisen myötä halusimme ottaa monipuolisesti huomioon median eri muodot, harjoiteltavat mediataidot ja varhaiskasvatuksen tavoitteet. Suunnittelimme mediakasvatustuokioista ehjän kokonaisuuden, Mediamatkan. Toteutimme toimintatuokiot loppusyksyn 2015 aikana. Toivoimme, että lasten saamat kokemukset ja keskustelut Mediamatkasta siirtyisivät myös päiväkodin ulkopuolelle. Pyrimme varmistamaan tämän tekemällä lasten vanhemmille toimintakertoja kuvaavan raportin.

Alkuvuodesta 2016 pidimme taukoa opinnäytetyöstä viimeisen työharjoittelumme ajan. Keväällä palasimme opinnäytetyömme pariin ja viimeistelimme sen. Esittelimme valmiin opinnäytetyömme toukokuussa 2016.

2.2 Tutkimuskysymykset

Mielestämme oli järkevää ensin perehtyä mediakasvatukseen ja sen merkityksiin. Tätä kautta meillä oli mahdollisuus perustella, miksi mediakasvatus on tärkeää varhaiskasvatuksessa, ja sen jälkeen tuoda esille, miten sitä voidaan konkreettisesti toteuttaa. Koska opinnäytetyömme on toiminnallinen, halusimme käytännössä selvittää, millä tavoin mediakasvatusta voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksessa. Saimme myös päiväkodin henkilökunnan haastattelun avulla näkökulmia tutkimuskysymyksiimme.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

Miksi mediakasvatus on tärkeää varhaiskasvatuksessa?

Miten mediakasvatusta voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksessa?

Opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden tavoite on tuottaa lapsille turvallisia ja mukavia kokemuksia median käyttämisestä. Perustamme tavoitteemme ajatukseen, että vaikka aikuisten tehtävä on suojella lapsia median haittavaikutuksilta, tehtävämme on myös mahdollistaa nautinnollisia ja opettavaisia kokemuksia median muotojen parissa. Pyrimme lisäksi kartuttamaan omaa ammattitaitoamme ja -osaamistamme mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa.

Luvussa kolme vastaamme tutkimuskysymykseemme miksi mediakasvatus on tärkeää varhaiskasvatuksessa. Mediakasvatuksen paikkaa varhaiskasvatuksessa perustelemme tutkimuksista ja kirjallisuudesta saamallamme teoretisellä sekä tekemästämme haastattelusta saamallamme aineistolla. Luvussa neljä kerromme Mediamatkasta ja vastaamme luvussa kolme toiseen tutkimuskysymykseemme miten mediakasvatusta voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksessa.

2.3 Tutkimuksia mediakasvatuksesta

Opinnäytetyöprosessimme aikana tutustuimme monipuolisesti mediakasvatukseen liittyvään teoretiseen sekä aikaisempiin tutkimuksiin. Havaitimme prosessin aikana, että varhaiskasvatuksen näkökulmasta mediakasvatusta on käsitelty vähäisesti. Tutkimukset ja selvitykset mediakasvatuksesta suuntautuvat enemmän kouluikäisiin kuin varhaiskasvatukseen. Varsinaisia tutkimuksia mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa on tehty suhteellisen vähän aiheen ajankohtaisuudesta huolimatta.

Mediakasvatuksen tilaa varhaiskasvatuksessa on tutkittu vuonna 2006 opetusministeriön käynnistämässä Mediamuffinssi-hankkeessa, joka on Lapset ja media- ohjelman osa. Mediamuffinssi-hankkeen tarkoituksena oli kehittää lasten kasvattajien mediakasvatustaitoja ja lasten mediataitoja sekä edistää mediakasvatuksen vakiintumista varhaiskasvatukseen. Hankkeen yhteistyökumppaneita olivat muun muassa Koulukino ry, Elokuva- ja televisiokasvatuksen keskus ry (ETKK), STAKES, sosiaali- ja terveysministeriö, Mannerheimin las-

tensuojeluliitto, Pelastakaa lapset ry, Suomen vanhempainliitto ja Lastentarhanopettajaliitto. Hankkeen tuotoksena syntyi Mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa -julkaisu, jonka tarkoituksena on kannustaa kasvattajia varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. (Mediakasvatusseura 2010; Mediamuffinssi - mediakasvatusta pienille lapsille 2006.)

Vuonna 2010 Mediakasvatusseura teki Mediabarometri-tutkimuksen 0-8-vuotiaiden lasten median käytöstä, joka julkaistiin vuonna 2011. Tutkimuksessa selvitettiin pienten lasten mediankäyttöä. Tutkimus osoitti, että mediakulttuuri on keskeisesti osa lasten arkea jo vauvaiästä lähtien. Tämä tulisi tunnistaa ja huomioida lasten oikeuksien näkökulmista kasvatuksessa. Näin voitaisiin edistää lasten tiedonsaantia sekä ilmaisun ja osallistumisen mahdollisuutta ikätasoon sopivalla mediatarjonnalla. Lapsen medialukutaitojen edistäminen tulisi nivelyä elinikäiseen oppimiseen varhaiskasvatuksesta alkaen. Tutkimuksen johtopäätösten mukaan pienten lasten perheiden tulisi kartuttaa tietoutta lasten mediakulttuureista ja mediakasvatuksesta yhä enemmän. Vuonna 2014 julkaistussa Annikka Suonisen koostamassa Lasten mediabarometri 2013:ssa Suoninen toteaa, että lasten median käyttö on jossain määrin kasvanut verrattaessa vuoden 2010 Lasten mediabarometriin. (Kotilainen 2010, 6; Suoninen 2014, 70–71.)

Vuonna 2013 opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuriyksikkö toteutti mediakasvatusselvityksen kaikkiin Suomen kuntiin. Selvitys on kattavin tähänastisista tutkimuksista varhaiskasvatuksen mediakasvatuksesta. Kyselyn kohderyhmänä ovat kuntien varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta vastaavat johtavat viranhaltijat. Selvityksen tarkoituksena oli saada tietoa mediakasvatuksen nykytilasta kuntien varhaiskasvatuksessa. Merkittävimminä selvitysalueina olivat mikä on mediakasvatuksen tilanne kunnan varhaiskasvatussuunnitelmissa ja henkilöstön koulutuksissa. Selvitettävänä oli myös millaisia näkemyksiä mediakasvatuksen tärkeydestä on varhaiskasvatuksen viranhaltijoilla, tunnetaanko varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen materiaaleja ja millaisia näkemyksiä varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen kehittämistarpeista on. Kyselyn tulokset antoivat uut-

ta tietoa varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen valtakunnalliseen ja alueelliseen kehittämiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013, 5-6.)

Perehdyimme aiempiin tutkimuksiin mediakasvatuksesta, koska halusimme tietää kuinka laajasti aihetta on tutkittu. Aiempiin tutkimuksiin tutustuminen taustoittaa opinnäytetyötämme ja antaa perustaa sille, miksi mediakasvatus on tärkeää varhaiskasvatuksessa. Tehdyistä tutkimuksista saimme vinkkejä siihen, miten mediakasvatusta voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksessa.

2.4 Tutkimusote ja –menetelmät

Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimus määrittyy laadulliseksi tutkimuksessa käytettyjen aineistojen muodon, aineistonkeruumenetelmän tai –menetelmien ja aineistojen analysointitavan mukaan. Laadullisessa tutkimuksessa tietoa hankitaan kokonaisvaltaisesti ja aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Käytimme opinnäytetyössämme laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä aineistonkeruumenetelmiä, joita ovat haastattelu ja havainnointi sekä kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleiskatsaus, jossa ei ole tiukkoja ja tarkkoja sääntöjä. Siinä käytetään laajoja aineistoja, joiden avulla tutkittavaa ilmiötä voidaan kuvata laaja-alaisesti. Laadullisen tutkimuksen tyypillinen piirre on myös tapauksien käsittely ainutlaatuisina ja aineistojen tulkinta tästä lähtökohdasta. Toteutimme opinnäytetyömme yhdessä päiväkodissa, jotta saatoimme keskittyä syvällisesti juuri tämän päiväkodin kokemuksiin ja tarpeisiin mediakasvatuksesta. (Eskola & Suoranta 1999, 13–15; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161–164; Salminen 2011, 6.)

Toimintatutkimus

Toiminnallinen opinnäytetyö voidaan määritellä vaihtoehdoksi tutkimukselliselle työlle. Opinnäytetyön toteuttaminen toiminnallisena tarkoittaa, että tavoittelemme työssämme käytännön toiminnan järjestämistä ammatillisessa kentässä ja sen raportointia tutkimusviestinnän keinoin. Toiminnallinen opinnäytetyö on tällöin kaksiosainen prosessi. Se sisältää toiminnallisen osuuden ja siitä tehtävän

raportin eli opinnäytetyöprosessin kuvaamisen, jossa pohjataan teoreettiseen viitekehykseen. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.) Toiminnallisella opinnäytetyöllä syntyy yhteistyössä työelämän tahon kanssa jokin tuotos (Lapin ammattikorkeakoulu, viitattu 30.5.2015). Meidän opinnäytetyömme toiminnallisena osuutena on toteuttamamme Mediamatka Kellomäen päiväkodissa. Opinnäytetyömme raporttiosuudessa kuvaamme Mediamatkan toteutusprosessia ja tuloksia.

Toimintatutkimus on tutkimusote, jolla pyritään käytännön kehittämiseen. Tutkimuksella etsitään ratkaisuja ongelmiin ja yritetään muuttaa vallitsevia käytäntöjä yhteisöissä. Tutkimus etenee spiraalimallia noudattaen sykleissä: suunnittelusta siirrytään toimimaan, sen jälkeen havainnoimaan ja lopuksi refleктоimaan. Tämän jälkeen kehät eli syklit seuraavat toisiaan. Käytännön kehittämiseen osallistuva tutkija voi aloittaa tutkimuksensa mistä tahansa kehän vaiheesta sekä liikkua tutkimuksen aikana kehän vaiheiden välillä tutkimuksen edellyttämällä tavalla. Käytännön, tutkimuksen ja teorian vuorovaikutteinen suhde toimintatutkimuksessa on tärkeää. (Saari 2007, 121–125.) Kirjallinen työmme koostuu spiraalimallin mukaisesti; työmme etenee sykleissä, joissa teorian tieto, haastattelumme, toimintamme ja omat havaintomme keskustelevat keskenään.

Toimintatutkimuksen kehittämishanke etenee seuraavien vaiheiden kautta: kehitystarpeiden arviointi ja kehitysmahdollisuuksien selvittäminen, kehittämisen ideat, kehittämisen itse toteuttaminen, kehittämisen vaikutusten seuraaminen ja arvioiminen, uusien toimintatapojen juurruttaminen sekä koko kehittämisen hankkeen toteutumisen arvioiminen. (Saari 2007, 125–127.) Koska teimme opinnäytetyötä, emme tutkimusta, käytimme toimintatutkimuksen tutkimusotetta soveltaen. Siksi emme noudattaneet kehittämishankkeen etenemisen vaiheita menetelmälle tyypillisellä tavalla. Arvioimme toiminnan kehitystarpeita mediakasvatuksen suhteen Kellomäen päiväkodissa tekemällämme haastattelulla. Tämän jälkeen ideoimme päiväkodin toiveiden ja omien ajatustemme mukaan viisi mediakasvatuksellista toimintatuokiota päiväkotiin. Tuokioiden jälkeen arvioimme jokaisen kerran toteutumista erikseen ja sen jälkeen koko prosessin toteutumista opinnäytetyössämme. Uusien toimintatapojen juurruttamista pyrimme tekemään esittelemällä Kellomäen päiväkodin Aisakellojen ryhmälle uusia tapoja ja menetelmiä ottaa mediakasvatus huomioon varhaiskasvatuksessa.

Meillä ei kuitenkaan ole ollut resursseja seurata toimintatuokioidemme mahdollisia vaikutuksia päiväkodissa.

2.5 Triangulaatio

Päädyimme opinnäytetyössämme triangulatiiviseen tutkimusasetelmaan, koska se oli perusteltua opinnäytetyömme tutkimuskysymyksien ja toiminnallisen ulottuvuuden vuoksi. Triangulaatio on tutkimusasetelma, jossa käytetään erilaisia aineistoja, teorioita ja/tai menetelmiä samassa tutkimuksessa. Parhaimmillaan triangulaatio tuottaa tutkimuskohteen tarkastelua monesta eri näkökulmasta. Triangulaation etuna on, että sillä voidaan saada kattavampi kuva tutkimuskohteesta verrattuna yksittäiseen tutkimusmenetelmään. Triangulaation heikkoutena taas voidaan pitää sitä, että useat aineistot, teoriat ja menetelmät voivat aiheuttaa runsauden pulan ja olla jopa tieteellisesti ristiriidassa keskenään. (Eskola & Suoranta 1999, 69, 71; Viinamäki 2007, 173,175.)

Olemme perehtyneet mediakasvatukseen varhaiskasvatuksessa teoreettisen tiedon avulla sekä haastattelun ja havainnoinnin menetelmin. Opinnäytetyön toiminnallinen ulottuvuus teoreettisuuden rinnalla luo perusteet triangulatiiviselle tutkimusasetelmalle, koska niiden tarkastelussa on mielekästä käyttää erilaisia menetelmiä. Tutkimuskysymyksemme ovat sellaisia, että niitä voidaan tarkastella eri näkökulmista. Mediakasvatuksen tärkeyttä ja toteuttamisen tapojen mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa on aiheellista tarkastella ja perustella niin lapsen, kasvattajien kuin yhteisönkin näkökulmasta. Eri näkökulmien tarkasteluun soveltuvat käytettävissämme olevien resurssien puitteissa parhaiten erilaiset aineistot ja menetelmät.

Tutkimuksen trianguloinnissa erotetaan neljä erilaista tapaa: aineistotriangulaatio, tutkijatriangulaatio, teoriatriangulaatio ja menetelmätriangulaatio. Olemme opinnäytetyössämme käyttäneet näistä aineistotriangulaatiota ja menetelmätriangulaatiota. Kun yhdessä tutkimuksessa yhdistellään useammanlaisia aineistoja keskenään, puhutaan aineistotriangulaatiosta. Olemme opinnäytetyös-

sämme yhdistelleet aineistoina haastattelua ja havainnointia. Menetelmätriangulaatiolla puolestaan tarkoitetaan tutkimuskohteen tutkimista useilla eri aineistohankinta ja –tutkimusmenetelmillä. Opinnäytetyössämme olemme aineistonhankinta ja –tutkimusmenetelminä käyttäneet havainnointia ja haastattelua. (Eskola & Suoranta 1999, 69-70; Viinamäki 2007, 173,175.)

2.6 Aineistonkeruumenetelmät ja analysointi

Haastattelu

Haastattelu on tietoisuuden ja ajattelun sisältöihin kohdistuva, yksi käytetyimmistä tiedonkeruumenetelmistä (Hirsjärvi & Hurme 2004, 35). Haastattelutyyppejä on useita ja niille on useita eri nimityksiä. Näistä yleisimpiä ovat lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin eli strukturoimaton haastattelu. Opinnäytetyössämme käyttämä haastattelutyyppi on teemahaastattelu. (Hirsjärvi ym. 2013, 208–209.)

Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu on tiedonkeruumenetelmä, joka on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Tyypillisiä piirteitä tälle haastattelutyyppille on, että haastattelun aiheet eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys voivat puuttua tai muuttua haastattelun aikana. Haastattelussa kysymyksiä ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. Teemahaastattelun päätavoitteena on käydä haastateltavan/haastateltavien kanssa suhteellisen vapaamuotoista keskustelua, kuitenkin niin, että asetetut teemat ohjaavat keskustelua. (Eskola 2007, 32–33; Hirsjärvi & Hurme 2004, 47–48; Hirsjärvi ym. 2013, 208.)

Valitsimme teemahaastattelun, koska se tukee hyvin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtia. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja kartoittaminen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan asetettua teemaa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti sekä löytämään ja paljastamaan faktoja mieluummin kuin todistamaan jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi ym. 2013, 160–161.)

Haastattelimme Kellomäen päiväkodin viisivuotiaiden ryhmän lastentarhanopettajaa Mirka Petäsnoora ja lastenhoitajaa Eeva Talvensaarta. Olimme laatineet haastattelun alustavat kysymykset teemamme, mediakasvatus varhaiskasvatuksessa, mukaan etukäteen ja lähetimme kysymykset myös haastateltaville ennen haastattelua. Itse haastattelussa keskustelu oli vapaata. Etenimme asetettujen kysymysten mukaan, mutta teemoista keskusteltiin vapaamuotoisesti ja uusiakin kysymyksiä nousi esille. Kysymyksiä eivät seuranneet vastausvaihtoehdot vaan haastateltavat saivat kertoa omin sanoin vastauksensa. Tallensimme haastattelun nauhurilla, jonka käyttöön saimme luvan haastateltavilta.

Haastattelun jälkeen litteroimme eli kirjoitimme puhtaaksi tallennetun aineiston. Litterointi on tärkeä osa aineistoon tutustumista ja sen avulla aineisto saadaan helpommin käsiteltävään muotoon. Analysoimme aineistoa laadullisen analyysin menetelmällä poimimalla eri teemoihin liittyviä vastauksia tiivistettynä ja yhdistelimme vastauksia teoretietoon ja omiin havaintoihimme toimintatuokioista. Haastavaa aineiston analysoimisessa on kiinnostavan ja olennaisen tiedon rajaaminen. Aineisto ei useinkaan tarjoa suoria vastauksia tutkimuskysymyksiin. Asioita poimiessa on tärkeää pitää mielessä, mikä on tutkimusongelma ja tutkimuksen tarkoitus, ja kerätä vain niihin vastaavaa aineistoa. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 12 – 14; Tuomi & Sarajärvi 2002, 94, 105.)

Halusimme opinnäytetyössämme tutustua mediakasvatukseen varhaiskasvatuksessa mahdollisimman monipuolisesti, sekä käytännössä että teoriassa. Haastattelun kautta saimme kartoitettua mediakasvatuksen tilaa Kellomäen päiväkodin viisivuotiaiden Aisakellojen ryhmässä ennen toimintatuokioitamme. Opiskelemamme teorian perusteella meillä oli tietoperusta siitä, mitä mediakasvatus pitää sisällään ja miten sitä toteutetaan. Halusimme selvittää haastattelulamme minkälainen käsitys mediakasvatuksesta haastateltavilla on.

Havainnointi

Aineistonkeruumenetelmänä havainnoinnilla saadaan välitöntä tietoa yksilöiden tai ryhmien toiminnasta, reaktioista ja käyttäytymisestä. Havainnoinnin lajeja ovat systemaattinen havainnointi ja osallistuva havainnointi. Käytimme osallis-

tuvaa havainnointia Mediamatkallamme. Osallistuimme toimintaan täysivaltaisesti ja samalla havainnoimme lasten käyttäytymistä, reaktioita ja toimintaa eri tilanteissa. (Hirsjärvi ym. 2013, 212–213.)

Havainnoinnissa havainnot suuntautuvat ihmisten toimintaan ja käyttäytymiseen. Esimerkiksi voidaan keskittyä ihmisten toimintaan tutkittavaan ilmiöön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa. Me keskityimme toimintatuokioidemme aikana havainnoimaan lasten toimintaa suunnittelemissamme Medimatkohteissa. Pyrimme näin arvioimaan toimintamme tavoitteiden täyttymistä. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

2.7 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys on periaate, jonka pitää olla läsnä tutkijan jokaisessa valinnassa (Pohjola 2007, 12). Eettisyyden pohdinta oli meilläkin vahvasti mukana koko opinnäytetyöprosessimme ajan. Tutkimuksen eettisyys on kokonaisuus, jossa pitää ottaa huomioon useita eri näkökulmia. Tutkimusta tehdessä pitää huomioida muun muassa aiheen valinnan eettisyyttä, tiedon hankkimisen etiikkaa, tiedon tulkitsemisen etiikkaa, tiedon julkistamisen etiikkaa ja tiedon käyttämisen etiikkaa. Pyrimme huomioimaan opinnäytetyössämme Tutkimuseettisen neuvottelukunnan antamat ohjeet hyvästä tutkimuskäytännöstä. Käytimme työssämme tieteellisten kriteerien mukaisia sekä eettisesti kestäviä tutkimusmenetelmiä, joita meidän työssämme edustivat laadullinen tutkimus ja toimintatutkimus sekä tiedonkeruumenetelminä haastattelu ja havainnointi. Vaikka nämä menetelmät ovat tieteellisesti hyväksytyjä, on niissäkin ongelmakohtia. Pyrimme käyttämään näitä menetelmiä mahdollisimman eettisesti kestäväällä tavalla. (Pohjola 2007, 13 – 15; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6.)

Eettisesti tehdyssä tutkimuksessa huomioidaan muut tutkijat käyttämällä lähteitä oikein. Merkitsimme kaikki lähteet kunnolla niin, ettemme väheksyneet kenenkään tekemää työtä emmekä plagioineet toisten tekstiä. Pyrimme käyttämään mahdollisimman monipuolisesti eri tutkijoiden lähteitä emmekä jättäneet tietoisesti kenenkään tutkijan työtä pois. Lisäksi pyrimme käyttämään mahdollisimman uusia lähteitä. Tutkimuksen eettisyyteen kuuluu myös tutkimuslupien

hankkiminen. Pyysimme Keminmaan kunnalta luvan toteuttaa opinnäytetyöhömmme liittyvät toiminnot Keminmaan kunnan päiväkodissa. Teimme myös itse päiväkodin kanssa kirjallisen toimeksiantosopimuksen. (Pohjola 2007, 13 – 15; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6.)

Noudatimme opinnäytetyössämme yksityisyyden ja nimettömyyden suojaa. Kysimme yhteistyökumppanimme toimivalta päiväkodilta luvat päiväkodin nimien ja haastateltavien nimien käyttämiseen työssämme. Emme julkaise toimintaan osallistuneiden lasten tietoja. Noudatimme yleisiä eettisiä periaatteita, normeja ja arvoja. Yhteistyö ja haastattelu perustuivat vapaaehtoisuuteen. Kerroimme yhteistyökumppaneille ja haastateltaville työmme ja haastattelun tietojen käyttötarkoituksesta sekä haastattelumateriaalin säilytystavasta ja tietojen eteenpäin antamisesta. Käytimme haastattelumateriaalia opinnäytetyössämme, ja kun opinnäytetyömme oli valmis ja hyväksytty, hävitimme haastattelumateriaalin. Hävitimme myös toiminnassamme otetut kuvat lapsista, emmekä julkaise kuvia missään. (Kuula & Tiitinen 2010, 446–450.)

3 MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Varhaiskasvatus mediakasvatuksen perustana

Suunnittelimme mediakasvatustoimintamme varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (STAKES 2005, 11) sanotaan, että varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai kerho- ja leikkitoimintana. Tässä opinnäytetyössä keskitymme erityisesti päiväkodissa tapahtuvaan varhaiskasvatukseen ja siihen, miten mediakasvatus toimii osana varhaiskasvattajien toteuttamaa pedagogiikkaa ja päiväkodin arkea. (STAKES 2005, 11; Varhaiskasvatus 2015.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvot ja kasvatuspäämäärät korostavat lapsen itsearvoista luonnetta, lapsuuden vaalimista ja lapsen ohjaamista ihmisenä kasvamiseen. Päämäärät ovat verrattavissa mediakasvatuksen tavoitteisiin: varhaiskasvatuksen mediakasvatus tarjoaa valmiuksia mediataitoiseksi kansalaiseksi kasvamiseen, lapsen osallisuuden lisäämiseen sekä mahdollisuuksiin toimia aktiivisena yhteisön jäsenenä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sanotaan, että varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista, kasvua, kehitystä ja oppimista (STAKES 2005, 13,15). Varhaiskasvatuksen tulee myös vastata lapsen omia tarpeita, ikää ja kehitystasoa. Niin myös varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen on tuettava näitä tavoitteita ja periaatteita. (STAKES 2008, 10–11, 16.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (STAKES 2005, 12) arvopohjana on periaate lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Myös lastensuojelulaki velvoittaa kasvattajia huolehtimaan lapsen hyvinvoinnista ja lapsen tasapainoisen kehityksen sekä hyvinvoinnin turvaamisesta (Lastensuojelulaki 417/2007, 1:2 §). Henkilökohtaisen hyvinvoinnin tukemisessa ensisijaista on se, että jokaisen lapsen yksilöllisyyttä ja osallisuutta kunnioitetaan. Varhaiskasvatuksen mediakasvatus tukee tämän arvopohjan toteutumista: lapsen hyvinvointia edistää muun muassa mediakasvatuksen mahdollisuudet antaa lapsen turvallisesti tutkia ja kokeilla, kehittää sosiaalisia suhteita ja mediataitoja, käsi-

tellä tunteita sekä saada elämyksiä median parissa. Mediakasvatus kannustaa lasta mediaan tutustumiseen ikä- ja kehitystasoon sopivalla tavalla, yksilölliseen itseilmaisuun ja pohtimaan näkemäänsä ja kuulemaansa. (STAKES 2005, 12–13; STAKES 2008, 10–11.)

Varhaiskasvatussuunitelman perusteissa ohjataan kasvattajia seuraamaan lasten mediakulttuuria sekä ottamaan huomioon median mahdollisuudet ja niiden hyödyntämisen opetus- ja kasvatustyön suunnittelussa ja toiminnassa. Mediakasvatuksessa huomioidaan myös lapselle ominaiset tavat toimia ja ajatella sekä varhaiskasvatussuunnitelmassa esitellyt sisällölliset orientaatiot. Varhaiskasvatuksen sisällöllisiä orientaatioita ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Orientaatioilla pyritään varmistamaan varhaiskasvatuksen sisällön monipuolisuus. (STAKES 2008, 10, 22–27.) Suunnittelemassamme Mediamatkassa oli sisältöä historiallis-yhteiskunnallisesta, esteettisestä ja eettisestä orientaatiosta. Suunnittelimme mediakasvatustuokiomme niin, että huomioimme kaikki edellä mainitut varhaiskasvatuksen periaatteet. Pyrimme tekemään toimintakerroista lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja oppimista edistäviä ottamalla huomioon lasten yksilölliset tarpeet ja persoonat mahdollisimman hyvin. Toimintoihin osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen, pyrimme menemään lasten ehdoilla ja huomioimaan lapsille mielekkäät tavat toimia.

3.2 Mediakasvatus

Mediakasvatus on osa suomalaisen kansansivistyksen historiaa. Yhden näkökulman mukaan mediakasvatusta on tehty niin kauan kuin on ollut viestintävälineitäkin. Jo 1600-luvulla laajasti levinneelle sanomalehtimedialle ilmestyi vastaiskuna mediakriittistä kirjallisuutta. Toisen näkökulman mukaan mediakasvatus sai alkunsa modernin joukkoviestinnän kehittymisen ajoilta, 1800-luvun lopulla alkaneesta sivistystyöstä, joka pyrki valistamaan rahvaasta yhteiskuntakelpoisia kansalaisia. Tarve mediakasvatukselle ja mediakriitikille on syntynyt, koska median on nähty ja nähdään edelleen vaikuttavan vahvasti ihmisten arkeen. Mediakasvatus on ollut Suomessa perinteisesti voimakkaasti valistus- ja suojelukeskeistä, keskustelussa on luotu jyrkkiäkin eroja viihteen ja kehittävän

aineiston välille. Vähitellen mediakasvatuksen piiriin on kuitenkin sisällytetty muitakin näkökulmia, esimerkiksi esteettinen ja elämyksellinen näkökulma. (Kotilainen & Kivikuru 1999, 13 – 18; Kupiainen 2007, 3.)

Käsitteenä mediakasvatus on kohtuullisen uusi. Samasta toiminnasta on käytetty useita eri nimityksiä, jotka kertovat eri aikojen erilaisista painotuksista mediakasvatuksessa. 1950-luvulla puhuttiin muun muassa audiovisuaalisesta kansansivistystyöstä, sanomalehtikasvatuksesta sekä elokuvakasvatuksesta. 1970-luvulla käytettiin termejä joukkotiedotuskasvatus ja audiovisuaalinen kasvatus. 1980-luvulla käyttöön vakiintui viestintäkasvatus, jota käytetään jonkin verran vieläkin. Näiden termien rinnalla on käytetty myös kansalaiskasvatusta, joukkoviihdekasvatusta ja ilmaisukasvatusta. 2000-luvulla käyttöön vakiintui mediakasvatuksen käsite. Lisäksi puhutaan paljon medialukutaidon opettelusta synonyyminä mediakasvatukselle. (Kotilainen & Kivikuru 1999, 32 – 33; Kupiainen 2007, 4-5.)

Nykyinen termi, mediakasvatus, perustuu siihen, että viestimiä ymmärretään entistä laajemmin mediakulttuurin ja merkitysten rakentumisen näkökulmasta, ei pelkästään tiedottamiseen ja viestien välittämiseen tarkoitettuina välineinä. Viestintä ymmärretään kulttuurisena vuorovaikutuksena ja merkityksiä tuottavana prosessina. Mediavälineitä ja mediaesityksiä voidaan lähestyä eri näkökulmista, joista tärkeimmät lähestymistavat ovat teknologiakasvatuksellinen orientaatio, ilmaisullinen orientaatio ja yhteiskunta- ja kulttuurikriittisesti painottuva mediaesitysten ja mediakulttuurin arviointi. Teknologiakasvatuksellisessa orientaatioissa painotetaan viestintävälineiden teknistä käyttöä, kun taas ilmaisullisessa orientaatioissa keskitytään taidekasvatukselliseen puoleen. Lisäksi erityisesti pienten lasten kohdalla puhutaan suojelullisesta näkökulmasta, jossa keskitytään lasten suojeluun median haitallisilta vaikutuksilta. (Kupiainen 2007, 23 - 24; STAKES 2008,7.)

Mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa ohjaavat viralliset asiakirjat, kuten YK:n sopimus lapsen oikeuksista (1989), perusoikeussäännökset, kansallinen lainsäädäntö ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Mediakasvatusta toteutetaan toiminnallisesti, koska kokemuksellinen ja aktiivinen tapa lähestyä asioita

on lapselle luonnollinen tapa oppia. Mediakasvatukseen ohjeistusta antavat myös Unescon laatimat seitsemän mediakasvatusta ohjaavaa yleistä periaatetta. Periaatteita ovat olleet laatimassa mediakasvattajat ja mediatutkijat ympäri maailmaa vuonna 1999. Periaatteet koskevat kaikkia mediakasvatuksen muotoja, kuten mediakasvatusta, mediakirjallisuutta, vuorovaikutuksen opiskelua ja niin edelleen. Ne määrittelevät osaltaan mediakasvatusta ja sen tavoitteita. Periaatteissa nousevat esille myös lasten oikeudet itseilmaisuuksiin ja osallisuuteen yhteisöissään. Periaatteet paitsi velvoittavat mediakasvattajia myös antavat suuntaviivoja mediakasvatuksen suunnittelulle. (Niinistö & Ruhala 2007, 125–126; Sintonen 2002, 114-115; STAKES 2008, 16; von Feilitzen & Bucht 2001, 70-71.)

Mediakasvatuksessa pyritään huomioimaan lapsen kotona, vapaa-ajalla ja mediakulttuurissa oppimaa suunnitelmallisesti ja pedagogisesti ja tuomaan näin mediakulttuuri osaksi kasvatustoimintaa. Toiminnassa näkyy myös kulttuurin pedagogiikka, eli kiinnitetään huomiota arkipäivän asioihin spontaanisti. Arjessa esille tulevia asioita otetaan kiinni ja niitä pohditaan yhdessä. Yksi mediakasvatuksen keinoista on mediakulttuurin uudelleen kontekstualisointi. Uudelleen kontekstualisointi tarkoittaa, että lapselle tärkeitä asioita otetaan esille uudessa tilanteessa, esimerkiksi varhaiskasvatuksessa. Lapselle mediakulttuurista tuttuja ilmiöitä, esimerkiksi Angry Birds – hahmoja, käsitellään lapselle uudessa ympäristössä ja uusista näkökulmista. Monipuolisen toiminnan ja yhteisen pohdinnan avulla lapselle muodostuu uusia merkityksiä ilmiöistä. Samalla vahvistetaan lasten ääntä ja osallisuutta varhaiskasvatustoiminnassa. Jokaisella on oikeus paitsi tiedon vastaanottamiseen myös oman mielipiteen ilmaisemiseen sekä osallisuuteen ja vaikuttamiseen yhteisössä. Mediakasvatuksella tuetaan näitä oikeuksia. (Kupiainen 2007, 21; Niinistö & Ruhala 2007, 123 – 124; Sintonen 2002, 114–115; von Feilitzen & Bucht 2001, 70-71.)

Vahvasti medioituneessa maailmassa oikein toimiaksemme olisi tärkeää oppia mediataitoja sekä lukea ja tulkita median sanomia kriittisesti. Mediataidot tarkoittavat median ja mediavälineiden käyttöön ja mediaesitysten tulkintaan liittyviä taitoja sekä median taustarakenteiden tuntemusta. Mediataitoja ovat kyky hankkia tietoa medialla ja mediasta, lukea, eritellä, tulkita, analysoida ja arvioida

kriittisesti mediasisältöjä, hallita medialaitteita ja viestiä ja ilmaista itseään niillä, valita itselle sopivia medioita ja mediasisältöjä sekä vuorovaikuttaa ja olla aktiivinen yhteisöissä median avulla. Mediataidot ovat opittavissa ja opetettavissa olevia taitoja. Mediataitoja opitaan tutustumalla erilaisiin medioihin, tulkitsemalla ja tekemällä itse mediaesityksiä. Myös tutustuminen teknisiin välineisiin ja niillä itseilmaisun opettelu ovat tapoja harjoitella mediataitoja. Tutustuminen mediaan ja mediataitojen opettelu alkaa jo lapsuudessa, sillä media on osa lasten päivittäistä elämää. (Lipponen 2007, 52; Merilampi 2014, 11; Niinistö & Ruhala 2006, 8-9; Sintonen 2009, 186; STAKES 2008, 9.)

Lasten kanssa opetellaan monipuolisesti mediataitoja. Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen myötä lapsi saa tukea vastuulliseen, kriittiseen ja aktiiviseen median parissa toimimiseen. Lapsi oppii ilmaisemaan itseään mediavälineillä ja käyttämään mediaa yhä itsenäisemmin. Tavoitteena on, että lapsi oppii mediataitoja ja ymmärtämään häntä ympäröivää mediakulttuuria. Mediataitojen oppimisen myötä lapsi pystyy vähitellen hyödyntämään mediaa eri tarpeisiin ja suojautumaan median riskivaikutuksilta. Lapsi oppii ymmärtämään omaa mediasuhdettaan median käyttäjänä, tuottajana ja vastaanottajana. Myös Kellomäen viisivuotiaiden ryhmän varhaiskasvatushenkilökunta totesi, että mediakasvatus varhaiskasvatuksessa on erilaisten mediataitojen harjoittelua. Lisäksi heidän mukaansa mediakasvatuksella pyritään vaikuttamaan lasten median käyttöön. (Korhonen 2010, 22; Mertala & Salomaa 2016, 158; Niinistö & Ruhala 2006, 8-9; Petäsnoro & Talvensaari 2015; STAKES 2008, 9-11, 17.)

Kriittisen medialukutaidon oppiminen on mediakasvatuksen tärkein tavoite. Kriittisen medialukutaidon omaava ajattelee itsenäisesti suhteessa mediaan ja tarkastelee mediaesityksiä eri näkökulmista, osaa jäsentää ja tiivistää tietoa, tuntee median taustarakenteita ja tunnistaa siten muun muassa mediaesityksien eri lajityyppejä, kykenee tekemään eettisiä päätöksiä ja toimii aktiivisesti median parissa. Vaikka kriittinen medialukutaito vaatii jo kehittyneitä kognitiivisia taitoja, voidaan sen harjoittelu aloittaa jo varhaiskasvatuksessa. Haastattelussa Petäsnoro ja Talvensaari kertoivat näkevänsä kriittisen medialukutaidon mediakasvatuksen pitkän aikavälin tavoitteena. Heidän mukaansa kriittinen medialukutaito ei välttämättä ole vielä varhaiskasvatuskäisen lapsen ”hommia”. He kuitenkin

totesivat, että siirtymä varhaiskasvatuksesta peruskouluun tulee viisivuotiailla eteen nopeasti. Kouluikäiselle mediataidot ovat jo merkityksellisempiä verrattuna varhaiskasvatusikäiseen lapseen. Siksi lapsen on hyvä oppia kriittistä medialukutaitoa ja kyseenalaistamaan asioita jo varhaiskasvatuksessa mediakasvatuksen avulla. (Mertala & Salomaa 2016, 158; Niinistö & Ruhala 2006, 8-9; Petäsno-ro & Talvensaari 2015; STAKES 2008, 9.)

3.3 Lapset mediakulttuurissa

Mediakulttuuri on lapsien keskeinen toiminta- ja oppimisympäristö. (STAKES 2008, 6.) Mediakulttuurin käsite syntyi 1990-luvulla, ja se kuvaa nykyistä aikakauttamme, jossa elämme median ympäröiminä ja havainnoimme maailmaa median ja median viestien välityksellä (Merilampi 2014, 14). Voidaan puhua kulttuurin medioitumisesta. Medioituminen tarkoittaa yhteiskunnallista tilannetta, jossa tietomme, ymmärryksemme ja elämyksemme ympäröivästä maailmasta rakentuvat vahvasti median välityksellä (Nieminen & Pantti 2012, 16–18). Mediakulttuuri vaikuttaa vahvasti lapsen minäkuvaan, unelmiin, pelkoihin ja sosiaalisiin suhteisiin. Voidaan siis sanoa, että nykyajan lapset elävät medioitunutta lapsuutta. Haastattellessamme Kellomäen varhaiskasvatushenkilökuntaa keskustelimme siitä kuinka kasvattajien tulee ymmärtää, mitä mediakasvatus on ja kuinka lasta voidaan auttaa medioituneessa maailmassa. Tämä tulee olemaan haaste, sillä tällä hetkellä mediakasvatus varhaiskasvatuksessa on paljolti henkilökunnan oman mielenkiinnon varassa ja koulutus aiheesta on vähäistä. (Niinistö & Ruhala 2006, 8; Niinistö & Ruhala 2007, 123–124; Petäsno-ro & Talvensaari 2015; Sintonen 2002, 111.)

Haastattelussa tuli esille, että media vaikuttaa lasten käyttäytymiseen ja median vaikutteet näkyvät lasten leikeissä päiväkodin arjessa. Esimerkiksi lasten leikeissä normaali keskustelu korvaantuu joskus kummallisella ääntelehtimisellä. Media näkyy siis voimakkaasti lasten arjessa. Lasten leikit, lelut, piirustukset ja vaatteet ovat ottaneet vaikutteita median sisällöistä. Joukkoviestintää ja joukkotiedotusvälineitä kutsutaan yleisesti mediaksi. Median laajempi määritelmä kertoo sen olevan kommunikaation mahdollistava ilmaisumuoto tai ilmaisuväline (Merilampi 2014, 42). Median sisältöjä ovat viestinnän kanavat eli välineet, vies-

tintä muodot, viestinnän sisällöt sekä viestin välittäjät. Viestinnän välineitä ovat esimerkiksi Internet, radio, televisio ja sanomalehdet. Viestinnän muotoja taas ovat muun muassa ääni, teksti ja kuva. Media voidaan jakaa nykyään perinteiseen mediaan (analoginen media) sekä uuteen mediaan (digitaalinen media) eli uusmediaan. Perinteinen media käsittää sanoma- ja aikakauslehdet, kirjat sekä muut painotuotteet, radion, television, elokuvat sekä musiikin esitys- ja tallennusmuodot. Perinteinen media on ammattimaisesti tuotettua, kaikille kuluttajille suunnattua samaa mediasisältöä. Uusmedia käsittää digitaalisen median. Digitaalista vuorovaikutteista mediaa ovat muun muassa Internet ja sen tarjoamat sivustot ja palvelut, tietokonepelit sekä sosiaalinen media. Viestin välittäjiä ovat kaikki mediasisältöjä tuottavat henkilöt ja kanavat. Median sisältöjä kutsutaan mediaesityksiksi. (Hintikka 1996, 3; Kotilainen & Kivikuru 1999, 32–40; Kuutti 2006, 242; Niinistö & Ruhala 2007, 123–124; Nyysölä 2008, 14; Petäsno & Talvensaari 2015; STAKES 2008, 6-10.)

Lapset seuraavat paljon mediaesityksiä (Niinistö & Ruhala 2007, 123–124). Mediatuotteet eli mediaesitykset ovat yksittäisiä ja rajattuja median kuvallisia, sanallisia tai äänellisiä sisältöjä, joiden tarkoituksena on viestiminen (Niinistö & Ruhala 2006, 8). Mediaesityksiä ovat näin ollen muun muassa radiosta ja levyiltä kuultava musiikki, television uutiset ja tv-sarjat, elokuvat ja elokuvajulisteet, verkkosivut sekä artikkelit ja mainokset. Mediaesitykset tuottavat todellisuutta ja rakentavat maailmaa ideologisesti: ne vaikuttavat ihmisten asemaan ja oikeuksiin, muovaavat mielipiteitä ja arvoja sekä tarjoavat rakennusaineita identiteetin, unelmien ja tunteiden muodostumiseen. Mediaesitysten kautta ihmiset ovat kosketuksissa tunnemaailmansa kanssa. Erityisesti lapsilla nämä tunnekokemukset ovat erityisen vahvoja ja tärkeitä. Mediakasvatuksen tulisi tarjota voimaannuttavia (empowerment) kokemuksia kaikille. Mediakasvatus on mediasisältöihin tutustumiseen ja mediavälineiden haltuun ottamiseen oiva keino itsetutkiskeluun, oman äänen löytämiseen ja yhteisössä vaikuttamiseen. Näin se tarjoaa monia mahdollisuuksia voimaannuttavien kokemusten tarjoamiseen. (Kuutti 2006, 140; Niinistö & Ruhala 2006, 30; Nieminen & Pantti 2012, 103–108; Sintonen 2002, 114–115; von Feilitzen & Bucht 2001, 70–71.)

Medialaitteet ja mediasisällöt ovat siis merkittävä osa lapsen todellisuutta. Petäsno-ro ja Talvensaari kertovat haastattelussa, että Aisakellojen ryhmän lapset katsovat mediasisältöjä ainakin televisiosta ja DVD:ltä, lukevat ja katselevat kirjoja, kuuntelevat musiikkia ja pelaavat erilaisia pelejä. Lapset ovat kertoneet ryhmän henkilökunnalle mediakokemuksistaan. Lisäksi lasten leikeissä näkyy mediasisältöjen vaikutteita. Medialaitteet ja median sisällöt on tärkeä huomioida varhaiskasvatuksessa, koska päiväkotiki on iso osa pienten lasten elämää. Vaikka lapset käyttävät mediaa pääosin päiväkodin ulkopuolella, mediaa ei voida sivuuttaa varhaiskasvatuksessa. Jos lasten mediakulttuuri yritetään sulkea pois varhaiskasvatuksesta, voi syntyä kahden kulttuurin ongelma. Tällöin kasvattajat jättäisivät huomioimatta yhden lapsille merkityksellisistä toimintaympäristöistä, mikä aiheuttaisi pahimmassa tapauksessa ahdistusta, hämmennystä ja motivaation puutetta sekä lapsille että kasvattajille. Yksi Mediamatkamme tavoitteista oli sisällyttää toimintatuokioihin lasten mediakulttuuria ja lisätä sen huomioimista varhaiskasvatuksessa. Kartoitimme lasten mediakulttuuria tutustumalla tämän hetken suosittuihin lasten tv-ohjelmiin, peleihin ja musiikkiin. Katsoimme, pelasimme ja kuuntelimme lasten kanssa heidän ikä- ja kehitystasolleen sopivia mediasisältöjä sekä keskustelimme niistä. (Niinistö & Ruhala 2007, 123–124; Petäsno-ro & Talvensaari 2015; STAKES 2008, 6.)

Haastattelumme yksi teema oli, onko median käyttö jotenkin lisääntynyt Kellomäen päiväkodissa viime vuosien aikana. Henkilökunnan mukaan median käyttö Kellomäen päiväkodissa on viime vuosien aikana lisääntynyt huomattavasti. Mediavälineiden monipuolistuminen luo henkilökunnan mukaan paljon uusia mahdollisuuksia myös varhaiskasvatukseen. Mediasisältöjen ja mediavälineiden lisääntymisestä on hyötyä niin lapsille kuin varhaiskasvatuksen henkilökunnallekin. Esimerkiksi opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetuspelejä. Kellomäen viisivuotiaiden ryhmässä ei kuitenkaan ole käytössä elektronisiin peleihin tarvittavia laitteita. Henkilökunnan mukaan olisi erittäin hyvä, jos heillä olisi tarvittavat laitteet käytössään. Esimerkiksi nousi myös valokuvaaminen päivähoitossa. Nykyajan digikamerat tekevät valokuvaamisesta paljon helpompaa verrattuna aikaisempaan valokuvausvälineistöön. Kellomäen viisivuotiaiden ryhmässä valokuvausta onkin hyödynnetty hoidossa, kasvatuksessa, opetuksessa ja kasvatuskumppanuudessa. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan täs-

sä päivähoidon henkilökunnan ja lasten vanhempien välistä yhteistyötä lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. (Petäsnoro & Talvensaari 2015; STAKES 2005, 31-32.)

Media nähdään useasti ongelmalähtöisesti, jolloin sen oppimista ja sosiaalistumista tukevat teemat saattavat jäädä huomiotta. Varsinkin lasten lähes jatkuva vuorovaikutus erilaisten medioiden kanssa nähdään usein uhkana, mutta se on myös mahdollisuus. Media voi parhaimmillaan vahvistaa lasten oppimista, vuorovaikutustaitoja ja sosialisatiota. Media tuottaa ja jakaa informaatiota, fantasiaa ja mielihyvää viihteen keinoin. Lisäksi media on yksi keskeisimmistä yhteisöllisyyden kokemisen paikoista. Median voimakas läsnäolo lasten arjessa tuo mukanaan myös uhkakuvia. Tietotekniikan ja median yleistymisen on muun muassa lyhentäneen lapsuutta, sillä median tuoma informaatiotulva saavuttaa lapset aiemmin kuin ennen. Lasten käytössä oleva informaatio vaikuttaa lapsen kokemukseen itsestään ja hyvinvoinnistaan. (Inkinen 2005, 9-10; Kuutti 2006, 129; Nyyssölä 2008, 5-6.)

Se, miten lapsi ymmärtää median ja kuinka paljon lapsi viettää aikaa median parissa, vaikuttaa lapsen kehitykseen (Petäsnoro & Talvensaari 2015). Liiallinen median käyttö, esimerkiksi tietokoneella pelaaminen, saattaa passivoida lasta ja haitata hänen kehitystään. Tietotekniset laitteet tarjoavat kuitenkin myös mahdollisuuden sosiaaliseen toimintaan. Niiden käyttöä voidaan esimerkiksi opetella yhdessä toisten lasten kanssa. Parhaimmillaan median välineet tukevat oppimista ja vuorovaikutussuhteiden kartuttamista. Tasapainottelu median hyvien ja huonojen puolien välillä on vaikeaa mediakulttuurissa. (Inkinen 2005, 9-19.)

Itse tekemisen kautta lapsi pääsee vaikuttamaan mediakulttuuriin. Itse tekeminen oli vahvasti läsnä Mediamatkallamme. Lapset pääsivät jokaisessa Mediamatkakohteessa olemaan itse aktiivisena toimijana, esimerkiksi tekemällä itse mediaesityksiä. Media ja mediakulttuuri voidaan nähdä kasvatuksen voimavarana ja opetuksen keinona. Vaikka mediakulttuuri tarjoaa kasvuun monenlaisia aineksia, se tuottaa vain vähän opastusta siihen, millaiset valinnat tukevat lasten hyvinvointia, edistävät yhteisöllistä osallisuutta ja kehittävät eettistä

asennetta toisia ihmisiä kohtaan. Siksi tarvitaan mediakasvatusta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2010; STAKES 2008, 6-10.)

3.4 Mediakasvattaja varhaiskasvatuksessa

Buckinghamin (2006, 203–207) mukaan lapsilla on jo hyvin varhaisessa vaiheessa pääsy aikuisten maailmaan, jossa media on suuressa roolissa. Koska lasten pääsyä median pariin ei voi nykypäivänä estää, tulee kasvattajilla olla tietoa ja rohkeutta valmistaa lasta kohtaamaan media ja tukea lasta käsittelemään median sisältöjä. Mediakasvatuksesta puhuttaessa ja sitä suunniteltaessa käytetään usein termiä mediakasvattaja. Mediakasvattajalla tarkoitetaan henkilöä, joka tutustuu median ilmiöihin ja suunnittelee ja toteuttaa mediakasvatusta. Lapsi tarvitsee aikuista kehittääkseen mediataitojaan. Mahdollisuus keskustella aikuisen kanssa median sisällöistä ja käytöstä on tärkeää, sillä lapsi ei välttämättä osaa itsenäisesti jäsentää kuulemaansa ja näkemäänsä. Jotta aikuinen pystyy tukemaan lasta, pitää hänellä olla riittävästi tietoa lapsen median käytöstä. Median herättämistä ajatuksista ja tunteista puhumiseen olisi hyvä varata aikaa. Lapsi tarvitsee tunteen, että häntä todella kuunnellaan. Mediakasvattajan tehtävä on siis luoda lapselle turvalliset mahdollisuudet tutustua median käyttöön ja median sisältöihin, auttaa lasta kehittämään mediataitojaan sekä auttaa lasta käsittelemään median herättämiä ajatuksia. (Niinistö & Ruhala 2006, 22; STAKES 2008, 9.)

Varhaiskasvattajan olisi mediakasvatuksellista toimintaa suunnitellessaan hyvä pohtia mediakasvatuksen arvoja ja kasvatuspäämääriä. Kasvattajan tulee tunnistaa paitsi median mahdollisuudet myös haitalliset sisällöt ja suojata lasta niiltä. Kasvattajan pitäisi myös ottaa huomioon harjoiteltavat mediataidot. Aikuisten on myös tärkeä tiedostaa, miten heidän toimintansa ja esimerkiksi vaikuttavat lasten mediatottumuksiin. Aikuisilla on vastuu siitä, millaisia medioita lapset kuluttavat. Kun aikuiset käyttävät erilaisia medioita yhdessä lasten kanssa, he osoittavat olevansa kiinnostuneita lasten maailmasta, jolloin lapset uskaltavat kertoa myös virtuaalimaailmassa kohtaamistaan hämmentävistä asioista. (Marjamäki, Kosonen, Törrönen & Hannukkala 2015, 19–20; STAKES 2008, 10–14, 17.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan varhaiskasvattajan tulee ottaa huomioon teknologian tarjoamat mahdollisuudet ja seurata lasten mediakulttuuria (STAKES 2005, 17, 21). Näitä voidaan pitää myös mediakasvatuksen varhaiskasvattajalle asettamina tavoitteina. Mediakasvatuksellisesta näkökulmasta varhaiskasvattajien tulee rakentaa varhaiskasvatusympäristöstä mediakasvatusta tukeva. Varhaiskasvatustoiminnassa olisi hyvä olla käytössä ajanmukaiset mediavälineistöt ja –sisällöt. Myös psyykkisen ympäristön tulee tukea mediakasvatusta. (STAKES 2008, 11,15.)

4 MEDIAMATKA

4.1 Matkalle valmistautuminen

Aloitimme mediakasvatustuokioiden kehittämisen perehtymällä mediakasvatuksen teoriaan ja erityisesti mediakasvatuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Halusimme tehdä eheän kokonaisuuden, jossa otamme huomioon teoriasta esille nousseet mediataidot ja median muodot sekä lapsille ominaiset tavat toimia. Tästä muodostui Mediamatka, jonka suunnittelimme Kellomäen päiväkodin viisivuotiaille. Ennen toimintatuokioitamme haastattelimme ryhmän lastentarhanopettajaa ja lastenhoitajaa saadaksemme vastauksia tutkimuskysymyksiimme, kuvan mediakasvatuksen tilasta kyseisessä päiväkodissa sekä samalla henkilökunnan toiveita toimintatuokioidemme sisällöstä.

Mediakasvatuksen keskeisin tavoite on kriittisen medianlukutaidon oppiminen. Kriittinen medialukutaito on kykyä analysoida, tulkita, kyseenalaistaa ja luoda mediaesityksiä, ilmaista itseään eri viestimillä, osallistua mediakulttuuriin ilmiöihin ja käyttää mediaa omiin ja yhteisöjen yhteisiin tarpeisiin. Kriittinen medialukutaito on myös kykyä nauttia mediasta. Alle kouluikäisiltä lapsilta ei vielä odoteta pitkälle kehittynyttä medialukutaitoa. Kuitenkin kriittisen medialukutaidon ensiaskeleet voidaan ottaa jo varhaiskasvatusiässä ja näitä ensiaskeleitä otimme Mediamatkalla. Yhdessä mediaa tutkimalla ja mediankäyttökokemuksista keskustelemalla tuetaan lasten kykyä havainnoida ja pohtia mediaa ja mediasisältöjä. Kriittinen medialukutaito kehittyy mediataitoja harjoittelemalla. (Korhonen 2010, 27; Mertala & Salomaa 2016, 158; Niinistö & Ruhala 2006, 8-9; STAKES 2008, 9, 17, 20.)

Mediamatkan kohteiden sisällön luomiseen vaikuttivat paljon mediakasvatuksen teoriassa esiintyneet harjoiteltavat mediataidot. Alle kouluikäisten mediakasvatuksessa tavoiteltavat mediataidot voidaan jakaa neljään keskeiseen ryhmään. Nämä ryhmät ovat turvataidot, tunnetaidot, sosiaaliset taidot sekä median vastaanottamisen ja tuottamisen taidot. Turvataitoja ovat ne taidot, jotka suojelevat lasta median haitoilta. Esimerkiksi ikärajoitusten noudattaminen ja mediakokemusten jakaminen aikuisen kanssa ovat turvataitoja. Tunnetaitojen avulla tun-

nistetaan median aiheuttamia tunteita ja hallitaan niitä sekä säädellään omaa mediakäyttäytymistä. Tunnetaitoja on myös kyky tunnistaa omia mediankäyttötarpeitaan ja ilmaista itseään mediavälineiden avulla. Sosiaalisiin taitoihin kuuluu muiden median käyttäjien kunnioittaminen, kyky ilmaista mielipiteensä ja ajatuksena sekä yhteistyötaidot. Median vastaanottamisen taitoja on muun muassa kyky keskustella mediasisällöistä ja tehdä valintoja mediaesitysten välillä omien tarpeiden pohjalta. Tuottamisen taitojen avulla lapsi käsittää, miten media toimii ja miten hän voi vaikuttaa mediaan ja mediaa käyttämällä ympäristöönsä. Halusimme ottaa huomioon myös faktan ja fiktion erottamisen harjoittelun, koska se nousi tärkeänä asiana esille mediakasvatuksen teoriasta sekä tekemässämme haastattelussa. Teknisten taitojen hallitseminen on oleellista median käytön kannalta, siksi sisällytimme toimintaamme myös teknisten taitojen harjoittelun. Vaikka keskityimme jokaisella toimintatuokiolla erityisesti yhden tietyn mediataidon kehittämiseen, tulee muistaa, että kaikki mediataidot liittyvät toisiinsa. Mediataitoja ei pidä erottaa liiaksi toisistaan ja Mediamatkankin eri kohteissa harjoittelimme yhtäaikaisesti eri mediataitoja. (Sintonen 2002, 112–113; STAKES 2008, 12–13, 17–19.)

Lapsi on aktiivinen, tutkiva ja toimiva yksilö. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan liikkuminen, leikkiminen, taiteellinen ilmaisu ja kokeminen sekä tutkiminen ovat lapselle luontaisia tapoja toimia ja ajatella. Halusimme Mediamatkassamme ottaa huomioon nämä lapselle ominaiset tavat toimia, koska mediakasvatus perustuu elämykselliseen, kokemukselliseen ja leikkimieliseen oppimiseen ja nämä tavat ovat myös mediakasvatuksen työkeinoja ja välineitä. Myös Kellomäen henkilökunnalle tekemässämme haastattelussa varhaiskasvatuksen ammattilaiset ilmaisivat, että itse tekeminen on paras tapa konkretisoida lapsille median ja mediasisältöjen merkityksiä. Ammattilaiset totesivat myös, että mediakasvatus monipuolistaa opetusmenetelmiä varhaiskasvatuksessa. Lapsille ominainen, luonteva toiminta vahvistaa henkilökohtaista hyvinvointia ja käsitystä itsestä sekä lisää osallisuutta. Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa toiminnan lähtökohtana tulee olla lapsen omat kokemukset. Lisäksi toimintaympäristön ja sisältöjen on oltava turvallisia. Mediamatkan pääideana olikin tarjota lapsille mukavia ja mieleisiä kokemuksia mediasta, ikä- ja kehitystasoon perustuen turvallisesti aikuisten kanssa. (Niinistö & Ruhala 2006,

9-13; Petäsnoro & Talvensaari 2015; STAKES 2005, 20; STAKES 2008, 10–11, 16.)

Kellomäen päiväkodissa viisivuotiaiden ryhmässä mediakasvatusta toteutetaan arjessa pääsääntöisesti kirjojen, musiikin ja valokuvien myötä. Itse tekeminen nähdään mielekkäänä tapana tutustua mediaan. Ryhmässä oli suunnitteilla esimerkiksi omien kirjojen tekeminen. Kirjat sisältäisivät lehdistä leikattuja ja liimattuja kuvia sekä lasten itse keksimiä tarinoita. Lisäksi mediakasvatusta lapsille toteutetaan arjessa pohtimalla mitä media on, mikä sen merkitys on ja miten median parissa toimitaan. Kehitimme itse yhdenlaisen vaihtoehdon mediakasvatuksen toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa Kellomäen päiväkotiin. Halusimme ottaa huomioon toiminnoissamme, mitä päiväkodissa oli jo tehty ja tuoda lapsille uusia kokemuksia median käytöstä tutussa päiväkotiympäristössä. Kehitimme Mediamatkan, jonka aikana vierailaan Mediamaailman (Kuva 1.) eri kohteissa. Jokaisessa kohteessa on oma teemansa, oma median muotonsa, johon keskitytään. Kohteiksi muodostuivat: Teknologiakylä, Dataalaakso, Satu-saari, Musariutta sekä Filmilä. Valitsimme lisäksi jokaiselle kohteelle yhden keskeistä harjoiteltavista mediataidoista, jonka pohjalta suunnittelimme toiminnat. Jotkin tärkeät taidot, kuten sosiaaliset taidot, olivat läsnä koko matkamme ajan. Otimme myös huomioon varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot toimintatuokioita suunnitellessamme. (Petäsnoro & Talvensaari 2015.)

Kuva 1. Mediamailman kartta

Halusimme tehdä Mediamatkasta innostavan ja selkeän kokonaisuuden. Ajatuksena oli, että toteutamme lasten kanssa yhteisen matkan, jonka aikana vierailemme kaikissa kohteissa ja opettelemme erilaisia taitoja. Loimme Mediamailman kartan ja MediAirlines-lentokoneen, jolla matkustimme kartalla kohteesta toiseen. Kartta toimi havainnollistavana ja innostavana välineenä, auttoi meitä jäsentämään kokonaisuutta ja toi lapsille jatkuvuutta toimintaan. Joka toimintakerran alussa ”lensimme” uuteen kohteeseen ja lennon aikana lauloimme keksimämme Mediamatkalaulun. Teimme lisäksi ”matkalle” virittävän esittelyvideon, jonka näytimme lapsille. Videolla esittelimme itsemme mediamatkaoppaina ja kerroimme matkamme sisällön. Lapset saivat matkan aluksi mediamatkapassit, joihin he saivat jokaisen toimintatuokion lopuksi leimat muistoksi mukana olost. Jokaisen toimintakerran lopuksi lapset antoivat palautetta toiminnasta askartelemillamme peliaiheisilla palautetikuilla.

4.2 Teknologia kylä

”Ensimmäinen kohteemme on Teknologia kylä. Teknologia kylässä tutustumme erilaisiin laitteisiin ja vempeluihin.”

Näin kerromme ensimmäisestä matkakohteestamme Mediamatkan esittelyvideolla. Teknologia kylässä keskityimme teknisiin taitoihin. Median käytössä oleellista on kyky osata käyttää medialaitteita etenkin tämän päivän uusmedioiden yhteiskunnassa. Tekniset taidot tukevat median monipuolista hyödyntämistä. Erot teknisissä taidoissa voivat synnyttää eriarvoisuutta, siksi näiden taitojen harjoittelu jo varhaiskasvatuksessa on tärkeää. Teknologia kasvatuksellinen näkökulma on yksi mediakasvatuksen päänäkökulma. Teknologia kasvatusta sisältää esimerkiksi tietotekniikan hyödyntämistä ja teknisten välineiden käyttöä varhaiskasvatuksessa opetuksen välineenä tai kohteena. Pelkkä teknisten laitteiden käyttäminen ei kuitenkaan takaa tasokasta mediakasvatusta. (Mediataitokoulu 2015, STAKES 2008, 7, 15.)

Haastattelussamme tuli esille, että mediakasvatusta on tärkeää, sillä lasten mediataidot kehittyvät eri tahtia. Voi olla, että lapsi osaa käyttää medialaitteita, pelata kännykällä tai katsoa lastenohjelmia internetissä, mutta ei osaa käsitellä mediasisällön aiheuttamia tunteita tai ymmärrä näkemäänsä ja kuulemaansa mediasisältöä. Tekniset taidot ovat tällöin kehittyneempiä kuin tunnetaidot ja median vastaanottamisen taidot. Teknisten taitojen ansiosta lapsi osaa käyttää medialaitteita, mutta muut mediataidot ovat ehdottoman tärkeitä, jotta median käyttäminen on mielekästä, monipuolista ja turvallista. (Petäsnoro & Talvensaari 2015.)

Aloitimme Mediamatkamme esittelyvideon jälkeen ottamalla ”passikuvat” lapsista matkalla mukana kulkeviin mediamatkapasseihin. Lapset saivat kokeilla järjestelmäkameran käyttöä ohjatusti ja ottaa kuvia toisistaan. Kameran käyttö kiinnosti lapsia ja se sujui lapsilta hyvin. Varovaisuus kameran kanssa tuli lapsilta luonnostaan, he käsitelivät laitetta hyvin hellävaroin. Valokuvattavana olemisesta kaikki eivät heti innostuneet. Ohjeena oli, että Mediamatkapassiin tulevassa kuvassa ei tarvitse olla vakavana, vaan siinä saa halutessaan vaikka ”il-

listää”. Halusimme, että Mediamatkasta tulee iloinen ja leikkisä mielikuva, jotta toiminta olisi lapsilähtöistä. Lapset kaipasivat rohkaisua, aikuisen mallia ja toisten lasten tukea valokuvattavana olemiseen. Kun lapset saivat tulostetut mediamatkapassikuvansa aina valokuvausta seuraavalla toimintakerralla, huomasimme heidän reaktioistaan, että kuvat olivat heille tärkeitä. Näin onnistuimme luomaan lapsille positiivisia ja vahvistavia kokemuksia kameran käyttämisestä ja kuvattavana olemisesta.

Teknisiä taitoja harjoiteltiin kameran käytön lisäksi tutustumalla erilaisiin tekniisiin laitteisiin sekä vertailemalla niitä. Esittelyssä oli kirjoituskone, kannettava tietokone, cd-soitin, mp3-soitin, lankapuhelin, eri vuosilta olevia matkapuhelimia, käsikonsoli, cd-levy, kasetti, DVD ja VHS-kasetti. Tutustuimme näin hie-man teknologian kehitykseen ja tällä tavalla sisällytimme toimintaamme varhaiskasvatuksen historiallis-yhteiskunnallista orientaatiota. Lapset innostuivat siitä, että he saivat tutkia erilaisia laitteita. Esimerkiksi kirjoituskoneella ”näpytely” sai lapset jopa riehaantumaan. Tutustuimme teknisiin laitteisiin myös leikin keinoin. Arvaa mikä esine? – leikissä ajatuksenamme oli, että lapset olisivat näyttelleet erilaisten laitteiden käyttöä. Lapset eivät kuitenkaan näyttelleet, vaan kertoivat esineiden käytöstä sanallisesti. Tämä ei haitannut, sillä leikki sujui näinkin ja palautteessa lapset kertoivat pitäneensä tästä leikistä.

Teknisten taitojen harjoittelu jatkui muissa matkakohteissamme. Datalaakossa pelasimme pelejä kannettavalla tietokoneella ja tabletilla, Musariutalla kuuntelimme musiikkia älypuhelimella ja käytimme tabletille ladattua musiikkisovellusta. Filmilässä käytössämme oli kannettava tietokone, valkokangas ja videotykki, joiden avulla katselimme videoita. Lapsille annettiin mahdollisuus tutustua moniin erilaisiin tekniisiin medialaitteisiin ja niiden käyttöön. Kaiken kaikkiaan lapset saivat harjoitella monipuolisesti teknisten laitteiden käyttöä. Toivomme, että toimintamme ansiosta lasten innostus monipuoliseen ja turvalliseen teknisten laitteiden käyttämiseen lisääntyi.

Niin Teknologiakylässä kuin koko matkamme ajan sisällytimme toimintaamme median vastaanottamisen ja tuottamisen taitojen harjoittelua. Vastaanottamisen taitoja harjoittelemalla kehittyvät lapsen kyvyt muodostaa käsitystä itsestään

median käyttäjänä, tehdä valintoja sekä keskustella mediasisällöistä ja muodostaa ja arvioida omia mielipiteitä. Päämääränä on myös, että vastaanottamisen taitojen harjoittamisen myötä lapsi pystyy iän karttuessa pohtimaan, tulkitsemaan ja analysoimaan kriittisesti mediakokemuksiaan. Lapset saivat Teknologia kylässä arvioida ottamiaan kuvia ja päättää otetaanko uusi kuva. (STAKES 2008, 19.)

Vastaanottamisen taitoja harjoitellaan mediaesityksiä kuvailemalla, arvioimalla ja tulkitsemalla sekä eri medioihin tutustumalla. Teknologia kylässä lapset tutustuivat eri medioihin katsomalla esittelyvideomme ja ottamalla toisistaan passikuvat. Muilla toimintatuokioilla harjoitelimme vastaanottamisen taitoja muun muassa lukemalla tarinoita ja uutisia, kuuntelemalla musiikkikappaleita ja katsomalla videoita. Keskustelimme näkemistämme ja kuulemistamme mediaesityksistä. Pohdimme muun muassa niiden sisältöä, meissä herättämiä tunteita sekä totuudellisuutta ja tarinallisuutta ja arvioimme niitä esimerkiksi viihdyttävyyden kannalta. Keskustelujen aloitukset ja teemat olivat aina suunniteltuja. Lapsilla oli ajatuksia ja sanottavaa vastaanottamisestaan mediaesityksistä. Keskustelut olivat monipuolisia ja lapset kertoivat myös aiemmista mediakokemuksistaan.

Medialukutaito ei kehity vain vastaanottamisen taitoja harjoittelemalla, vaan myös omia mediaesityksiä tekemällä eli tuottamisen taitoja harjoittelemalla. Itse tekemällä lapsi oppii uutta ja saa oivalluksia. Omista tuotoksista saa myös onnistumisen kokemuksia. Omien mediaesitysten tekeminen on hyvä ja luonteva tapa käsitellä lasta ympäröivää mediakulttuuria. Tekemällä mediaesityksiä itse median keinoin ja välinein lapsi paitsi käsittelee mediakulttuuria, myös osallistuu ja vaikuttaa siihen. Itse tekeminen auttaa lasta myös jäsentämään, tulkitsemaan, ilmaisemaan ja analysoimaan omaa elämäänsä ja ympäröivää maailmaa. (Niinistö & Sintonen 2007, 27.)

Tuottamisen taitoja harjoiteltaessa tulisi menetelminä käyttää monipuolisesti kokeilemista, tekemistä, eläytymistä ja vuorovaikutusta. Luomalla itse mediaesityksiä tuetaan myös varhaiskasvatuksen esteettisen orientaation toteutumista (STAKES 2008, 25). Itse tuottamisen aiheet teemoituivat toimintakerroillamme

median maailmaan: valokuviin, peleihin, tarinoihin ja musiikkiin. Lapset saivat esimerkiksi valokuvata ja tulla valokuvatuksi, kertoa oman tarinan, luoda äänimaisemia sekä eläytyä musiikkiin ja tarinoihin. Kaikessa itse tuottamisen harjoittelussa lapset toimivat yhteistyössä toistensa kanssa. Yhteistyö sujui hyvin ja kaikkien ajatukset ja ideat kuultiin ja huomioitiin. On tärkeää, että tuotetut mediaesitykset julkaistaan (STAKES 2008, 18–19). Lasten omille tuotoksille annettiin arvoa ja ne tuotiin esille päiväkodissa. Yhdessä luodut teokset ovat toimintakertojemme jälkeen jääneet esille päiväkodille, jossa lapset, päiväkodin henkilökunta sekä vanhemmat voivat nähdä ne. (Niinistö & Sintonen 2007, 27.)

4.3 Datalaakso

”Ensi viikolla lennämme Datalaaksoon, jossa pääsemme internetin ja pelien maailmaan.”

Kuten kuvauksesta ilmenee, toisella toimintakerralla Datalaaksossa teemana olivat pelit ja internet. Datalaaksoon olimme suunnitelleet toimintoja, joiden tavoitteena oli harjoitella erityisesti turvataitoja. Perehtyessämme teoriatietoon turvataidoista tärkeimmiksi asioiksi alle kouluikäisten turvataitojen tukemisessa nousivat mediasisältöjen ikäraja- ja turvamerkintöjen noudattaminen, rajojen asettaminen lapsen mediankäytölle, mediakokemuksista keskustelu, mediaan tutustuminen yhdessä lapsen kanssa sekä turvallisten ja mielekkäiden mediakokemusten antaminen lapselle.

Turvallisuus on ihmisen perustarve ja oikeus. Lapsi tarvitsee turvaa ja turvallisuuden tunnetta oppiakseen uutta. Turvallisuuden tuottaminen ei ole vain uhan poistamista, vaan ihminen tarvitsee tietoisuutta hyväksytyksi tulemisesta tunteakseen olonsa turvalliseksi. Lapsen turvallisuuden tunteeseen tarvitaan aikuisen antamaa hoivaa, mutta myös lapsen omaa selviytymistä. Lapsi tarvitsee itsenäisiä onnistumisen kokemuksia pelon hallinnasta. Pelit, televisio-ohjelmat ja elokuvat tarjoavat hyviä mahdollisuuksia tällaisiin kokemuksiin. Lapsi ei kuitenkaan pysty ymmärtämään asioita ja tilanteita ilman asiallista tietoa aiheesta. Aikuisen tehtävä on tarjota lapselle tämä tieto. Itsenäisistä kokemuksista selvitäkseen lapsi tarvitsee myös yhteisiä mediakokemuksia aikuisen kanssa, jolloin

aikuinen voi auttaa lasta oppimaan erilaisia asian käsittelykeinoja ja selviytymiskeinoja. Lapselle on turvattava myös toivon ja mielekkyyden kokemus. Tärkeää on se, miten lasta tuetaan tunteiden säätelyssä. (Andell, Lajunen & Ylenius-Lehtonen 2015, 12.)

Media tarjoaa lapsille mahdollisuuksia elämyksiin ja uusien asioiden opetteluun. Media voi esimerkiksi antaa lapselle turvallisen mahdollisuuden käsitellä pelkoja. On kuitenkin tärkeää, että lapsi voi puhua mediakokemuksistaan ja niiden aiheuttamista tunteista aikuisen kanssa ja saada tältä neuvoja ja välineitä asian käsittelyyn. Media voi toimia välineenä yleisten, elämässä tärkeiden turvataitojen opetteluun. Media tuo kuitenkin mukanaan myös ongelmia. Liiallinen median käyttö voi vaarantaa lapsen terveyden ja mediasisällöt voivat myös aiheuttaa pelkoja. Alle kouluikäiselle lapselle on vaikeaa arvioida mediassa kohtaamiensa vaarojen todennäköisyyttä omassa ympäristössään. Liian usein toistuvat tai liian voimakkaat pelot voivat jopa häiritä lapsen psykososiaalista kehitystä. Jotta mediankäytöstä olisi lapselle enemmän hyötyä kuin haittaa, tarvitaan mediakasvatusta ja turvataitojen opettelua. (Korhonen 2010, 11–15.)

Lapsia pyritään suojelemaan median haitallisilta sisällöiltä. Suomessa haitallisten sisältöjen saatavuutta rajoitetaan kuvaohjelmallailla. Kuvaohjelmalain mukaan kuvaohjelmalle eli elokuvalle, televisio-ohjelmalle, pelille tai muulle liikkuvalla kuvalla pitää luokitella ikäraja, jos se on haitallinen lapsen kehitykselle. Lapsen kehitykselle haitallisena pidetään ohjelmia, jotka aiheuttavat ahdistusta seksuaalisen tai väkivaltaisen sisällön takia tai jos se muulla tavalla vaikuttaa haitallisesti lapsen kehitykseen. Mitä nuorempana haitallisten sisältöjen kastelemisen tai pelaamisen aloittaa, sitä suurempi on riski siihen, että ne aiheuttavat ongelmia jossain vaiheessa elämää (Tossavainen 2014). Mediakasvatuksen avulla voidaan vaikuttaa lasten tietoiseen asennoitumiseen mediaa kohtaan. Ei ole lasten tehtävä arvioida ja tunnistaa mediasisältöjen sopivuutta vaan vastuu kuuluu aina aikuiselle. Päiväkoti tarjoaa hyvän mahdollisuuden keskustella mediasisällöistä, ikärajoista ja niiden merkityksestä yhteisesti. (Kuvaohjelmalaki 710/2011 1:3 §, 2:4 §, 3:15 §; Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 123–128.)

Toimme Dataalaaksoon mukanaamme erilaisten pelien pakkauksia, joiden ikäraja- ja turvamerkintöjä tutkimme yhdessä lasten kanssa ja keskustelimme niistä sekä lasten kokemuksista peleistä. Näin toimme lapsille tietoa pelien turvallisesta käytöstä. Keskustelimme juuri pelien ikärajoista ja turvamerkinnöistä, koska Dataalaaksossa keskityimme peleihin, lastenohjelmat ja lasten elokuvat olivat aiheena viimeisellä toimintakerralla Filmilässä. Pelien ikäraja- ja turvamerkintöjä tutkimalla, mietimme yhdessä lasten kanssa, mitä pelejä he saavat pelata ja mitä eivät ja miksi. Osa lapsista tunnisti ikäraja- ja turvamerkintöjä ja niiden tarkoituksen mutta osa ei. Selitimme lapsille, mitä merkinnät tarkoittavat. Mukanaamme tuomien pelien tutkimisen lisäksi kysyimme lapsilta, mitä pelejä he pelaavat, millaisilla laitteilla ja pelaavatko he yksin vai jonkun kanssa. Keskustelu peleistä sekä niiden ikärajoista ja turvamerkinnöistä ja pelaamisesta oli tarpeellista; keskustelussa ilmeni tärkeää tietoa lapsista ja heidän pelikokemuksistaan. Havaintojemme mukaan aihe ei ollut lasten mielestä erityisen mielenkiintoinen. Keskustelua ei kuitenkaan syntynyt kovinkaan paljon. Yksittäinen keskustelu tästä aiheesta ei riitä, vaan keskustelua tarvitaan lisää. Turvataitoja ei opita hetkessä, vaan se on jatkuva prosessi.

Olimme valmiiksi etsineet lapsille heidän ikätasolleen sopivia videopelejä, joita he pääsivät pelaamaan valvotusti tabletilla ja kannettavilla tietokoneilla. Pyrimme antamaan lapsille turvallisen ja mielekkään kokemuksen pelaamisesta. Toimme lapsille tuttuun ympäristöön tuttuja pelejä, mutta pelit eivät aiemmin olleet kuuluneet päiväkotimaailmaan, minkä havaitsimme olevan lapsille hieman hämmentävää mutta mieluista. Toivomme, että tämä oli lapsille merkki siitä, että peleistä voidaan keskustella monipuolisesti myös päiväkotiympäristössä. Pyrimme esittelemään lapsille edes yhden turvallisen sivuston, jolla he voivat mahdollisesti vieraila kotonakin. Saimme tuotettua yhdelle lapselle uuden kokemuksen, kun hän sai ensimmäistä kertaa elämässään käyttää tablettia, mistä hän oli hyvin iloinen. Havaitsimme, että pelien pelaaminen oli lasten mielestä mukavaa. Lapset pelasivat pelejä innoissaan eivätkä olisi halunneet lopettaa. Pidimme kuitenkin tärkeänä rajoittaa peliaika kohtuulliseksi, koska se on kasvattajan tehtävä (Korhonen 2010, 22).

Yhdessä tehdessä tuottamisen taitojen harjoittelu saa lisää ulottuvuuksia. Tällöin lapsi harjoittelee samalla muita tärkeitä taitoja, kuten ryhmässä työskenteilyä, vuorovaikutusta, valintojen tekemistä ja vastuun ottamista. Parhaimmillaan yhdessä muiden kanssa tehdessä lapsi löytää itsestään uusia puolia. Dataalaaksossa lapset pääsivät ryhmässä luomaan yhteisen pelihahmon. Olimme etukäteen tehneet oman pelihahmon, jonka esittelimme lapsille, jotta he ymmärtäisivät paremmin, mitä he pääsevät tekemään. Suunnittelussa lapset tekivät hyvää yhteistyötä. Kaikki osallistuivat toimintaan ja kaikkien ideat hyväksyttiin. Lapset suunnittelivat Höpö Tähti -nimisen hahmon, piirsivät sen kuvan ja kun kysyimme, he kertoivat millaisia taitoja sillä on sekä millaisessa pelissä se seikkailee ja me kirjoitimme nämä tiedot paperille, joka liimattiin pelihahmon kuvan viereen. Yhteinen luominen oli hyvä kokemus, lapset olivat innoissaan toiminnasta ja olivat tyytyväisiä tuotukseensa. Pelihahmo laitettiin vielä kaikkien nähtäville päiväkodin seinälle, näin osoitettiin, että lasten tuotos on arvokas. (Niinistö & Sintonen 2007, 27, 29.)

4.4 Satusaari

”Dataalaaksosta lähdemme Satusaarelle: tarinoiden, turinoiden ja tomerien satusahmojen valtakuntaan.”

Kolmannessa matkakohteessamme, Satusaarella, keskityimme faktan ja fiktion erottamiseen. Faktan ja fiktion, toden ja tarun, erottaminen on tärkeä taito. Sillä on merkitystä mediakasvatuksen lisäksi kriittisen ajattelun ja mielikuvituksen kehityksessä. Käytännössä tarun ja toden erottelukyky perustuu kykyyn hahmottaa fakta-aineiston ja fiktion erot. Mediakasvatuksellisesta näkökulmasta on oleellista ymmärtää median ja todellisuuden välinen vuorovaikutussuhde. (Okkonen 2007, 67; Salokoski & Mustonen 2007, 19.)

Audiovisuaalisuuden myötä faktan ja fiktion raja on hämärtynyt. Ympäristömme on medioitunut medioiden nopean kasvun ja runsaiden oheistuotemarkkinoiden myötä. Lapset varttuvat median esittämän todellisuuden ympäröimänä. Mediavirta on kiivastahtista, mikä osaltaan vaikuttaa faktan ja fiktion rajan hämärtymiseen. Näistä syistä lapsi tarvitsee medialukutaitoa ymmärtääkseen ympäris-

töään ja osatakseen löytää suhteensa ympäristöönsä. Medialukutaitojen kehityksessä kuvittelun taidolla on yhä merkittävämpi rooli. Mediakasvatus ei saisi olla vain mediatietouden kehittämistä, vaan tulee harjoittaa mediataitoja, jotka auttavat lasta elämään maailmassa, joka on yhä audiovisuaalisempi ja jossa faktan ja fiktion rajat välillä hämärtyvät. Kuvittelun hyödyntäminen mediakasvatuksessa on tärkeää, koska se tuo esille omat kokemuksemme. (Okkonen 2007, 67–68.)

Luimme lapsille itsekirjoittamamme tarinan, jossa oli todellisia ja fiktiivisiä piirteitä. Kysyimme lapsilta tarinan edetessä, mitkä tarinan tapahtumista voisivat tapahtua oikeasti ja mitkä eivät. Lapsille oli hieman vaikeaa erottaa tarinasta taru ja tosi. Faktan ja fiktion erottamisen harjoittelu on osa varhaiskasvatuksen eettistä orientaatiota (STAKES 2008, 26). Viisivuotiailla lapsilla faktan ja fiktion erottamisen taito on vasta kehittymässä, joten oli odotettavissa, että se olisi lapsille osittain vaikeaa. Alle viisivuotiailla lapsilla todellisuudentaju ei ole vielä kehittynyt täysin. Tämän vuoksi pienillä lapsilla on vaikeuksia erottaa media ja todellinen elämä sekä mediahahmot ja oikeat ihmiset. Käytimme tarinan läpi käymiseen hyvin aikaa, ja se oli lapsille opettavainen kokemus. Tutkimme lasten kanssa myös lastenkirjojen kuvia ja mietimme, voisiko kuvien asiat oikeasti olla olemassa. Etsimme satukirjojen kuvista elementtejä, jotka tekevät niistä totuuden mukaisia tai tarua. Näin lapset saivat kokemuksia siitä, että saduissa voi olla todellisuuteen sopivia elementtejä, mutta ne ovat kuitenkin kokonaisuudessaan tarua. Näytimme muun muassa kuvia kuninkaallisista, merenneidoista, lohikäärmeistä ja jättiläisistä. Havaitimme, että faktasta ja fiktiosta keskusteleminen lisäsi lasten tietoisuutta aiheesta. Kuvien katseleminen herätti keskustelua mielikuvituksesta ja mielikuvitusmaailmoista. Lapset pohtivat satujen tarinalisuutta ja todellisuutta yhdessä kanssamme. Tavoittemme faktan ja fiktion erottamisen taidon harjoittelun tukemisesta onnistui näin erittäin hyvin. (Okkonen 2007, 67; Salokoski & Mustonen 2007, 19.)

Luimme lapsille uutisen Särkänniemen delfinaarion tilalle tulevasta Superparkista (Kähkönen 2015) sekä keskustelimme tästä uutisesta sekä uutisista yleisellä tasolla. Lapset kertoivat omia kokemuksiaan uutisista, myös suru-uutisista. Lasten kommentteja ei siivutettu, vaan niihin reagoitiin, ja lapsille oli tärkeää, että

he tulivat kuulluksi. Lapset olivat hyvin perillä siitä, mistä uutisia voi seurata, ja painotimme lapsille, että uutisista on hyvä keskustella aikuisen kanssa. Lapsen ympärillä olevilla aikuisilla onkin tärkeä tehtävä huolehtia, ettei lapsen todellisuuskäsitys muodostu vain mediaan pohjautuen. Lapsen kognitiivisella kypsyemisellä ja ajattelun kehittymisellä on keskeinen merkitys lapsen kykyyn tulkita mediasisältöjä, muun muassa erottaa fakta fiktiosta. Kognitiivisten kehittymisen myötä lapsi oppii vähitellen, että tarinat ja television lastenohjelmat ovat satua, mutta uutiset totta. (STAKES 2008, 12–13.)

Lasten oma mediaesitysten tuottaminen on itse tekemistä, ja tuottamisen taito on keskeinen harjoitettava mediataito. Tekemisen tulee lähteä lapsen omista tarpeista ja halukkuudesta. Tuottamisen taitoja harjoiteltaessa hyödynnetään mediavälineitä ja medialle ominaisia ilmaisumuotoja. (Niinistö & Sintonen 2007, 29.)

Yhteissadutuksessa lapset pääsivät luomaan oman tarinansa annettujen virikkeiden, kuvan ja hahmon, siivittämänä. Halusimme antaa lapsille jotain, mikä auttaisi tarinan kerronnan alkuun, siltä varalta ettei kertominen lähtisi muuten sujumaan. Lapset nimesivät hahmon Joni-possuksi, joka lähti seikkailemaan metsään. Lapset saivat jokainen vuorollaan sanoa yhden lauseen, miten tarina jatkuu. Osalle lapsista tarinoiminen oli luontevaa, osaa täytyi ohjata enemmän. Osa ei malttanut odottaa vuoroaan, mutta kun ohjeistimme kuuntelemaan, mitä muilla lapsilla on sanottavaa, he noudattivat ohjeita. Luimme lopuksi tarinan Joni-possusta kokonaisuudessaan. Lapset hymyilivät ja taputtivat luomalleen tarinalle sekä saivat meiltä kehuja tarinasta.

Halusimme sisällyttää myös liikuntaa ja omalla keholla ilmaisua toimintaamme, joten toteutimme teemaan sopivan satujumpan. Jumppana toimi itse kirjoittamamme satu Ketun talviretkestä. Satujumpan myötä toimimme tarinan eläväksi osaksi todellisuutta. Lapset nauttivat siitä kovasti. Tarinassa liikuttiin monipuolisesti eri tavoilla, jokainen lapsi sai toteuttaa liikettä omalla tavallaan. Lapset eläytyivät, nauttivat liikkeestä ja pumpuli-lumesta, jota levitimme lattialle. Lapset saivat mukavan kokemuksen.

4.5 Musariutta

”Neljäs matkakohteemme on Musariutta. Musariutalla rytmiä riittää, eikä jytä koskaan lopu!”

Neljännän toimintakerran teema oli musiikki ja tunnetaidot. Aloitimme soittamalla älypuhelimien avulla lasten toivekappaleita. Toivekappaleiden soittaminen oli mukava ja rentouttava aloitus, vaikka osalle lapsista oli vaikea miettiä, mitä musiikkia he kuuntelevat ja mistä musiikista he pitävät. Syntyi mukava ja hyödyllinen pohdinta siitä, mikä musiikki on heille tuttua ja mielekästä ja ketkä musiikkia tekevät. Lapsille tutun kappaleen soiminen oli ilmeistä ja eleistä päätellen ihana kokemus. Erityisesti yksi lapsi koki musiikin vahvasti, hän eläytyi ja tuntui nauttivan täysin rinnoin.

Tunnetaidot ovat osa minän kehitystä ja siksi ne ovat tärkeitä varhaiskasvatuksessa harjoiteltavia taitoja. Ihmisen kehityksessä hyvin olennaista on minän kehitys. Minä on osa persoonallisuutta ja sen kehitykselle on tärkeää itseluottamuksen kehittyminen ja selviytymisen tunteen kehittyminen. Lapsi tarvitsee hyvin paljon apua minän kehittymiseen. Varhaiskasvatuksen yksi tärkeistä tehtävistä onkin tukea lapsen minän kehitystä. Lapsuuden tunnekokemukset vaikuttavat aivojen kehitykseen ja ihmisen persoonallisuuden muokkautumiseen. Toistuvat ja voimakkaat tunnekokemukset jättävät pysyvät jäljet tunneainvojen alueelle. Media, ja etenkin viihdeteollisuus, tarjoavat suuren määrän elämyksiä ja sitä kautta tunnekokemuksia, joiden avulla ihminen pystyy kokemaan monenlaisia tunteita, joita oikea elämä ei välttämättä sillä hetkellä sisällä. Lapsen kehitykselle on tärkeää saada peilata kaikenlaisia tunteita ilman häpeää, jotta lapsi oppii hyväksymään tunteensa. Lapsuuden tärkeä kehitystehtävä onkin erilaisten tunteiden kokeminen sekä niiden tunnistaminen, ilmaiseminen ja hallinta. Mediakasvatus on hyvä työkalu tunteiden tunnistamiseen ja hallintaan. Tunnereaktioiden tiedostaminen auttaa myös mediakriittisyyden kehittymiseen, sillä sen avulla pystytään ymmärtämään, miten media pystyy vaikuttamaan ihmiseen tunteiden avulla. (Jalovaara 2005, 18 - 19, 21; Mustonen 2002, 62–63).

Tarinat ovat aina perustuneet tunteisiin. Tarinoita kertovat tv-sarjat, pelit ja musiikki antavat lapselle tilaisuuden harjoitella ja läpikäydä tunteita; sekä mieluisia ja mukavia tunteita että surua, epävarmuutta ja pettymyksiä. Media voi toimia myös terapeuttisena välineenä vaikeiden kokemusten ja niiden aiheuttamien tunteiden läpikäymiseen. Esimerkiksi elokuvan tai kirjan hahmoihin samaistamalla lapsi työstää vaikeaa kokemusta. Aikuisen tehtävä on varmistaa, että elokuvat ja tarinat ovat lapsen kehitystasolle sopivia eikä niiden hahmoihin samastuminen ole lapselle haitallista. Omassa toiminnassamme valitsimme soitettavia musiikkikappaleita lasten ikätason mukaan, emme esimerkiksi soittaneet lapsille tuttuja kappaleita, joiden sanoma ei ole viisivuotiaille sopivaa. Halusimme myös antaa lapsille mahdollisuuden samaistua musiikin sanomaan ja tunnetilaan; soitimme heille musiikkikappaleen, jossa puhuttiin suuttumisesta. Kappale oli selkeä hitti. Lapsista oli hauskaa, kun laulussa puhuttiin suuttumisen tunteesta niin pontevasti ja hauskoilla sanoilla. Laulu oli niin hauska, että lapset halusivat kuulla sen lopuksi uudestaan. Mielestämme oli hyvä tuoda lapsille esille, että musiikin avulla voi käsitellä tunteita ja että musiikilla voi ilmaista tunteita. Myös niin sanottuja negatiivisia tunteita tulee käsitellä avoimesti. Lapsen pitää oppia käsittelemään myös pettymyksiä, pelkoja ja muita kielteisiä tunteita. Yksi median avulla tunnetaitojen opettelun keino on ”ääneen katsominen”, jolloin aikuinen tulkitsee esimerkiksi elokuvan tapahtumia ääneen ja herättää näin keskustelua aiheesta lapsen kanssa. Näin aikuinen pystyy säätämään lapsen tunne-elämyksiä, mutta samalla myös harjoittaa lapsen kriittistä ajattelua. (Mustonen 2002, 63–64.)

Tunnetaitoja voidaan harjoitella varhaiskasvatuksessa keskustelemalla tunteista lasten kanssa muun muassa tunnekorttien avulla tai tekemällä vaikkapa tunnepelikortteja. Tutkimalla ja tutustumalla yhdessä lehtien ja kirjojen kuviin ja pohtimalla niissä esiintyvien hahmojen ja henkilöiden tunnetiloja voidaan helposti virittää keskustelua tunteista. Voidaan myös pohtia, miksi kuvan henkilö kokee kyseistä tunnetta. Erilaisia helposti varhaiskasvatuksessa toteutettavia tunnetaitojenopettelutapoja on lukuisia. Kuvan ja tarinan lisäksi myös musiikki herättää tunteita. Musiikin kuuntelu ja sen herättämien tunteiden pohtiminen esimerkiksi Pesäpuu ry:n kehittämien Nalle-korttien avulla on helposti varhaiskasvatuksessa toteutettavissa oleva tapa tunnetaitojen opetteluun. Toteutimme tämän Mu-

sariutta-toimintakerralla tutustumalla ensin Nalle-kortteihin ja niissä esiintyviin tunteisiin. Tämän jälkeen kuuntelimme erilaisia Muumi-musiikkeja ja lapset saivat vuorollaan näyttää Nalle-korteista, mikä tunne heille kyseisestä musiikista heräsi. Kaikenlaiset tunteet hyväksyttiin, ei ollut olemassa oikeita vastauksia. Nalle-korttien avulla tunteiden miettiminen oli mukavaa, ja lapset ilmaisivat pitävänsä nalleista. Jokainen lapsi halusi näyttää, mikä tunne juuri hänelle kustakin musiikki-kappaleesta tuli. (Niinistö & Ruhala 2006, 30–31.)

Lapset saivat kokeilla Musariutalla myös tabletilla toimivaa räppisovellusta, jolla pystyy helposti luomaan oman räppikappaleen. Räppikappaleen luominen tabletin-sovelluksen avulla ei oikein toiminut. Lapset olivat kiinnostuneita uudesta sovelluksesta, eivätkä niinkään kuunnelleet meidän ohjeita, vaan halusivat vain kokeilla, miten sovellus toimii. Itse räpin luominen ei toteutunut, mutta sovellus oli lapsille uusi ja mielekäs kokemus. Toimintatuokion lopuksi lapset pääsivät luomaan äänimaisemaa, johon virikkeenä toimi kuva maalaismaisemasta. Lapset saivat keksiä maisemakuvasta, mitä ääniä siinä voisi kuulua ja soittaa ääniä erilaisista keittiö- ja koulutarvikkeista tehdyillä soittimilla. Yhdessä soittaminen sujui hyvin, ja lapset pitivät siitä. Samalla harjoiteltiin myös yhteistyötaitoja. Lapset saivat mukavan kokemuksen äänen ja musiikin tuottamisesta yhdessä.

Musariutan tunnetaitojen harjoittelu onnistui mielestämme erinomaisesti. Nallet ja Muumimusiikit ovat lapsille suunnattuja välineitä. Toiminnallinen tuokio ja lapsilähtöiset välineet helpottivat lasten keskittymistä tunnetaitojen harjoitteluun. Verrattuna Dataaakson informatiivispainotteiseen turvataitojen läpikäymiseen tunnetaitojen harjoittelu oli lapsille mielekkäämpää.

4.6 Filmilä

”Viimeisessä kohteessamme Filmilässä salamanvalot räpsyvät, filmit rullaavat ja kaikilla on kivaa!”

Viimeisellä toimintakerralla Filmilässä teemana olivat elokuvat ja tv-sarjat sekä sosiaaliset taidot. Sosiaaliset taidot olivat yhteistyöpäiväkotiryhmämme sen hetkinen teema, joten henkilökunnan toiveesta sisällytimme niiden harjoittelua myös meidän toimintatuokioihimme. Yhdessä tekeminen ja toisten kunnioittaminen ovat olleet läsnä jokaisella toimintakerrallamme, mutta tällä kertaa halusimme kiinnittää siihen erityistä huomiota ja ottaa aiheen yhteiseen keskusteluun lasten kanssa.

Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan pääasiassa kykyä tulla toimeen muiden ihmisten kanssa, huolimatta siitä, miten seurallinen on. Sosiaaliin taitoihin luetaan myös empatian kyky eli taito ymmärtää toista ihmistä, hänen ajatuksiaan ja tunteitaan sekä sympatian kyky eli taito myötäelää toisen tunteita. Leikki-ikäisillä lapsilla empatia ja sympatia ovat vasta kehitysvaiheessa. Näiden taitojen kehittyminen vaatii, että lapsen on ymmärrettävä, että hänen toiminnallaan on vaikutusta muihin ihmisiin. Tähän tarvitaan aikuisen apua. Jos esimerkiksi lapsi käyttäytyy toista kohtaan ikävästi, on hänelle osoitettava, että hänen toimintansa on väärin. Puolestaan myönteistä palautetta olisi annettava onnistuneesta käytöksestä. Ympäristön palautteella on suuri merkitys lapsen sosiaalisuuden ja sitä kautta sosiaalisten taitojen kehittymisen kannalta. Lapsen kannustaminen ja innostaminen, muttei pakottaminen, sosiaaliin tilanteisiin edesauttaa positiivisten kokemusten syntymiseen ja sitä kautta haluan olla mukana sosiaalisissa tilanteissa ja oppia sosiaalisia taitoja. (Keltikangas-Järvinen 2010, 17–22; Mielenterveysseura 2015.)

Varhaiskasvatuksessa sosiaalisten taitojen opettelu on keskeistä. Kodin ulkopuolinen hoito on suuri osa monen alle kouluikäisen lapsen elämää ja iso osa hänen sosiaalisista kontakteistaan tapahtuu hoitopäivän aikana. Hoitopaikka on siis yksi lapsen sosiaalisista ympäristöistä. Sosiaaliset taidot tulevat kokemusten ja kasvatuksen kautta ja ne ovat aikaan ja kulttuuriin sidonnaisia. Lapsi tar-

vitsee sosiaalisten taitojen opettelussa ja suhteiden muodostamisessa aikuisen apua. Myös median käyttö on iso osa lasten sosiaalista toimintaa nykyisessä medioituneessa yhteiskunnassa. Sarjojen ja elokuvien katselu sekä pelien pelaaminen tapahtuvat usein jonkun toisen kanssa. Median hahmot ja ilmiöt ovat näkyvillä lasten jokapäiväisissä leikeissä ja puheissa. Tämän toivat esille myös Petäsnoro ja Talvensaari haastattelussamme. Varhaiskasvatuksessa olisikin tärkeää tutustua ja huomioida lasten mediakulttuuria sekä kunnioittaa sitä. Kun varhaiskasvattaja opastaa päiväkodin arjessa lasta, miten hänen odotetaan käyttäytyvän kulttuurissamme, tapahtuu sosiokulttuurista oppimista. Samalla tavalla lapsi tarvitsee opastusta siihen, miten toimitaan mediakulttuurissa. Kasvattajan tehtävä on myös ottaa huomioon lasten erilaiset temperamentit ja yksilölliset taipumukset sosiaalisissa tilanteissa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 18, 46–49; Petäsnoro & Talvensaari 2015; STAKES 2008, 18.)

Sosiaaliset taidot korostuvat mediakasvatuksen työtavoissa. Eräs keskeisimmistä työtavoista on yhdessä keskustelu mediasisällöistä ja yleisesti mediasta. (STAKES 2008, 18–19.) Jokaisen toimintatuokiomme aluksi keskustelimme yhdessä lasten kanssa päivän aiheesta. Keskustelimme esimerkiksi Dataalaaksossa, mitä pelejä lapset pelaavat, Musariutalla puhuimme lasten suosikkikappaleista sekä Filmilässä kyselimme, mitä lastenohjelmia ja elokuvia lapset katsovat. Halusimme tutustua näin lastenkulttuuriin sekä kannustaa lapsia kertomaan, miten he viettävät aikaa median parissa ja millaiset mediasisällöt ovat heille mieleisiä.

Sosiaalisten taitojen harjoittelu mediakasvatuksen keinoin varhaiskasvatuksessa tähtää siihen, että lapsi oppii kunnioittamaan muiden näkemyksiä ja tulkintoja sekä kannustaa lasta kertomaan ja ilmaisemaan mielipiteensä sekä ajatuksensa muille (STAKES 2008, 19.) Kun keskustelimme lasten kanssa toimintakertojemme teemoista ja lasten mediasuosikeista, jokainen sai puheenvuoron ja kaikkia kuunneltiin vuorotellen. Jokaisen mielipiteet, ideat ja ajatukset olivat yhtä arvokkaita. Musariutalla soitimme lapsille sävelmiä, joiden jälkeen lapset saivat Nallekorttien avulla kertoa, mikä tunne heille sävelmästä tuli. Painotimme tässä, että kaikki tunteet ovat sallittuja, sillä jokainen tuntee eri tavalla. Filmilässä yritimme keskustella toisten kunnioittamisesta ja siitä, että kaikki pitää ottaa leik-

keihin mukaan. Keskustelu ei kuitenkaan onnistunut, sillä salissa, jossa olimme, kylmäkoneet aiheuttivat keskustelua häiritsevää meteliä.

Filmilässä aloitimme toiminnan keskustelemalla lasten kanssa heidän lempiohjelmistaan ja lempielokuvistaan. Pyrimme luomaan keskustelutilanteen, jossa kaikki tulevat kuulluksi. Keskustelun jälkeen näytimme lapsille Mannerheimin lastensuojeluliiton Muumien malliin -materiaalista ”Kaikki otetaan mukaan” – videon, jossa käsiteltiin sosiaalisia taitoja ja sitä, ettei ketään saa jättää ulkopuolelle. Tietoiskut, joissa tutut hahmot seikkailevat, tuovat lapsille uuden väylän tunnistaa ja käsitellä tunteita, herättää yhteistä keskustelua ja opetella hyviä käyttäytymistapoja. Tutun kautta voi olla helpompi oppia uutta. Katsoimme ensin videon ”Kaikki otetaan mukaan”, minkä jälkeen keskustelimme videosta yhdessä. Mitä tapahtui? Miksi? Miltä se tuntuu? Keskustelun jälkeen lapset tekivät yhdessä toiminnallisen harjoituksen, joka vaati yhteistyökykyä, ryhmätyöskentelyä ja kommunikointia. Yhteiseen tulokseen päästiin vain jos kaikki osallistuivat ja auttoivat muita. Keskustelu sosiaalisista taidoista ei yrityksestä huolimatta onnistunut, mutta sosiaalisia taitoja kehittävä leikki sujui lapsilta hyvin. Olisi voinut olettaa, että keskustelua olisi syntynyt, koska siihen oli virikkeenä lapsilähtöinen Muumi-materiaali. Sosiaalisia taitoja harjoiteltiin kuitenkin myös aiemmissa matkakohteissa paremmalla menestyksellä. (Muumivideoiden avulla harjoitellaan sosiaalisia taitoja.)

Lopuksi lapsille pidettiin tietovisapeli, jossa oikealla vastauksella saatiin siirtää pelinappulaa yhden ruudun eteenpäin. Tässä pelissä ei kilpailtu toisia vastaan, vaan pelilautoja ja -nappuloita oli vain yksi ja maaliin pyrittiin pääsemään yhdessä. Tietovisa oli lapsille mielekäs, sillä kysymykset olivat sellaisia, joihin he osasivat vastata. Olimme valinneet kysymyksiin lapsille tuttuja mediahahmoja ja ottaneet näin huomioon lasten mediakulttuurin. Ohjeistimme pelin hyvin. Yhteinen päämäärä oli lapsille selkeä, visailussa ei syntynyt kilpailutilannetta, vaan maaliin pyrittiin pääsemään yhteistyöllä.

4.7 Matkan jälkeen

Kuten kaikissa muissakin kasvatuksen osa-alueissa varhaiskasvatuksessa, myös mediakasvatuksessa tulee toteuttaa kasvatuskumppanuutta. Vanhemmilla on oman lapsensa asiantuntijoina arvokasta tietoa lapsensa mediatottumuksista ja mediakokemuksista. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset puolestaan asettavat oman ammattitaitonsa vanhempien käytettäväksi myös mediakasvatuksen suhteen. Kellomäen henkilökunnan haastattelussa nousi esille, että erityisesti turvataidoista keskustelu lasten vanhempien kanssa on usein nähty ammattilaisten kokemuksien mukaan hyvin tarpeelliseksi. Henkilökunta toivoi myös meiltä yhteistyötä vanhempien kanssa mediakasvatukseen liittyen, esimerkiksi vanhempainiltaa. Koska aikamme ja resurssimme tämän opinnäytetyön puitteissa olivat rajalliset, toteutimme kasvatuskumppanuutta jakamalla vanhemmille esitteen Mediamatkasta ja raportin toimintakerroista (Liite 1., Liite 4.). (Petäsno & Talvensaari 2015; STAKES 2005, 31–32.)

Mediamatkan jälkeen arvioimme omaa toimintaamme. Kaiken kaikkiaan meille jäi hyvin positiivinen kokonaiskuva matkasta ja koemme, että saavutimme tavoitteemme harjoiteltavien mediataitojen suhteen. Saimme myös Aisakellojen ryhmän henkilökunnalta myönteistä palautetta toimintatuokioistamme. He kehuivat tapaamme ohjata lapsia, toimintatuokioidemme sisältöä ja esittelyvideota. Palautteessa sanottiin lisäksi että, tuokiomme herättivät miettimään mediakasvatuksen tärkeyttä varhaiskasvatuksessa sekä antoivat hyviä vinkkejä mediakasvatukseen toteutukseen Aisakellojen ryhmässä. Saimme kiitosta myös vanhemmille suunnatusta esitteestä ennen toimintakertojamme sekä kokoavasta raportista niiden jälkeen. Jokaisella toimintakerralla henkilökuntaa ei ollut seuraamassa toimintaa, joten ymmärrämme, että palautteen anto yksittäiseltä kerralta ei ollut mahdollista. Olisimme kuitenkin voineet kiinnittää enemmän huomiota palautteen pyytämiseen henkilökunnalta.

Mediamatkalle osallistuneilta lapsilta keräsimme palautetta jokaisen toimintakeran lopuksi peliaiheisten äänestystikkujen avulla sekä avoimien kysymyksien muodossa. Pääasiassa lasten palaute oli positiivista. Palautteessa lapset kertoivat pitäneensä eniten toiminnallisista Mediamatkan osuuksista, kuten ensimmä-

mäisen kerran Arvaa mikä esine-leikistä, Datalaaksossa pelaamisesta, Satu-saarella satujumpasta ja yhteissadutuksesta, Musariutalla äänimaiseman luomisesta sekä Filmilässä tulva-leikistä ja tietovisasta. Koimme, että lapset eivät olleet kovin innoissaan tuokioiden kasvatuksellisista osuuksista, kuten turvataitojen käsittelystä tai sosiaalisista taidoista keskustellessa. Poikkeuksena oli Musariutan tunnetaitojen harjoittelu Nalle-korttien ja musiikin avulla. Opimme, että kasvatuksellisissa toiminnoissa tulisi hyödyntää lapsilähtöisiä menetelmiä, kuten leikkiä, liikuntaa, musiikkia ja kuvia.

Kohtasimme myös haasteita Mediamatkamme aikana. Lasten määrä vaihteli toimintatuokiollamme, jollain kerroilla lapsia oli vain kolme ja jollain taas kuusi. Tämä ei kuitenkaan haitannut toimintatuokioidemme sujuvuutta. Esimerkiksi Datalaaksossa lapset saivat yksilöllistä ohjausta pelaamisessa. Jos lapsia olisi ollut Datalaaksossa enemmän, olisimme jakaneet lapset ryhmiin. Sen kuitenkin huomasimme, että lapset saivat isommasta ryhmästä enemmän tukea ja osallistuivat toimintaan rohkeammin. Kellomäen päiväkotia on vuoropäiväkoti, jonka vuoksi eri lapset ovat paikalla eri hoitopäivinä. Mediamatkan kannalta olisi ollut hyvä, että samat lapset olisivat olleet mukana koko matkan ajan, jolloin suunnittelemaamme jatkuvuuden idea olisi toteutunut.

Meillä on aikomuksena toteuttaa Mediamatkaa sovellettuna tulevassa työssä lastentarhanopettajina. Silloin voimme suunnitella tuokiot niin, että jatkuvuuden idea toteutuu. Voimme lisäksi keskittyä syvemmin ja ajan kanssa kuhunkin kohteeseen sekä laajentaa niiden sisältöä. Tässä toteuttamassamme Mediamatkassa painottui ryhmätyöskentely, mutta mahdollisilla tulevilla Mediamatkoilla voimme panostaa enemmän myös lasten yksilölliseen mediakasvatukseen.

5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Valitsimme aiheeksemme mediakasvatuksen varhaiskasvatuksessa, sillä aiheena mediakasvatus on ajankohtainen ja meillä oli mielikuva, ettei siihen kiinnitetä tarpeeksi huomiota päiväkodeissa. Olimme myös kuulleet, miten monet vanhemmat pohtivat, miten opettaa lapsia turvalliseen ja vastuulliseen mediankäyttöön. Näiden vanhemmilta tulleiden huolien ja omien havaintojemme pohjalta nousi halu tutustua mediakasvatukseen, kehittää omaa ammattitaitoamme ja mahdollisuuksien mukaan juurruttaa mediakasvatusta osaksi varhaiskasvatusta. Perehdyimme mediakasvatuksen teoriaan kattavasti ja koemme että saimme hyvin selville, mitä mediakasvatus on ja miksi se on tärkeää. Mediamatkatuokioiden suunnittelu ja toteuttaminen antoi meille konkreettisia välineitä mediakasvatuksen toteuttamiseen tulevana sosiaalialan ammattilaisina. Tuokioiden avulla saimme ainakin yhden päiväkotiryhmän pohtimaan mediakasvatuksen merkitystä varhaiskasvatuksessa. Toivomme, että toimintamme myötä mediakasvatus jäi elämään päiväkotiryhmän arkeen aiempaa vahvemmin. Tapoja toteuttaa mediakasvatusta on loputtomasti, kehittämämme Mediamatka oli yksi esimerkki.

Aiempien tutkimuksien vähyyden, teoritiedon suppeuden sekä omien havaintojemme ja kokemustemme perusteella voimme todeta, että varhaiskasvatuksen mediakasvatuksesta on liian vähän tietoa. Haastattelusta kävi myös ilmi, että varhaiskasvattajat kokevat, ettei heillä oli tarpeeksi koulutusta tai osaamista mediakasvatuksen toteuttamiseen. Haastateltavat pitivät kuitenkin mediakasvatusta merkittävänä ja kokivat työmme tarpeelliseksi.

Opinnäytetyön tekeminen oli pitkä, mutta opettavainen prosessi. Aiheen ja materiaalin rajaus oli haastavaa, ei ollut helppoa valikoida, mikä teoritieto on olennaista juuri meidän työhömmä. Huomasimme, että suomenkielinen tieto ja kirjallisuus aiheesta pyörivät pitkälti samojen kirjoittajien ja samojen lähteiden ympärillä. Toiminnallisuus toi opinnäytetyön tekemiseen konkreettisuutta ja mielekkyyttä. Toiminnan suunnittelu ja toteutus veivät paljon aikaa ja resursseja, mutta ne olivat ehdottomasti mukavin osa opinnäytetyöprosessia.

Emme ottaneet tarpeeksi huomioon vuoropäiväkotiryhmän lapsien suurta vaihtelevuutta. Kehitimme Mediamatkan jatkuvuuden idealla, jolloin ideaali olisi ollut, että samat lapset olisivat olleet mukana koko matkan ajan. Tiimissä työskentely on tuonut haasteita. Aikataulujen ja kolmen erilaisen näkökulman yhteensovittaminen ei aina ollut helppoa, mutta olemme onnistuneet siinä hyvin. Haasteista huolimatta yhteistyö kannatti. Olemme saaneet toisistamme tukea ja on ollut hyvä, kun olemme voineet yhdessä keskustella, mikä on tärkeää ja mihin haluamme kiinnittää huomiota. Toimintatuokioiden vetäminen olisi ollut melko mahdotonta yksin. Toiminnan olisi pitänyt olla suppeampaa ja päiväkodin henkilökuntaa olisi pitänyt osallistaa enemmän. Opimme toisiltamme paljon prosessin aikana. Tiimityötaitomme ovat kehittyneet entisestään, kun olemme tehneet työtä ryhmässä.

Opinnäytetyömme luotettavuudesta kertoo relevantin teorian tiedon ja lähteiden hyödyntäminen sekä eettisten ratkaisujen ja pohdintojen läsnäolo koko prosessin ajan. Haastattelun olisi voinut toteuttaa laajemminkin, mutta halusimme keskittyä juuri yhteen yhteistyöpäiväkotiin. Työtä tehdessä tuli ilmi, että varhaiskasvattajat kaipaavat enemmän koulutusta aiheeseen liittyen. Jatkotutkimusideana voisi olla kartoittaa, miten suuri koulutuksen tarve on ja millaista koulutuksen pitäisi olla. Tuli myös ilmi, että aiheeseen liittyvää päiväkodin ja vanhempien väliseen yhteistyöhön kaivattaisiin kehitystä. Meille esitettiin toive vanhempainilasta mediakasvatukseen liittyen, mutta se ei vastannut opinnäytetyömme tarkoitusta eikä resurssimme riittäneet siihen. Kasvatuskumppanuuden näkökulmasta mediakasvatuksen tutkiminen varhaiskasvatuksessa olisi hyvä aihe jatkotutkimukselle. Mediamatkan toteuttaminen olisi voinut olla mielenkiintoista toteuttaa yhteistyössä media-alan opiskelijoiden kanssa.

Toimintamme sisälsivät harjoiteltavat mediataidot ja lapsille ominaiset tavat toimia. Otimme huomioon monipuolisesti eri median muodot. Koemme, että Mediamatkamme oli hyvin onnistunut. Saimme hyvää palautetta sekä lapsilta että päiväkodin henkilökunnalta. Saavutimme tavoitteemme harjoitella mediataitoja ja tuottaa lapsille mukavia ja turvallisia kokemuksia median parissa. Kaiken kaikkiaan olemme tyytyväisiä siihen, miten olemme työtämme tehneet ja siihen,

minkäläinen tuotoksesta tuli. Tämä oli hieno Mediamatka sekä lapsille että meil-
le!

LÄHTEET

Andell, M., Lajunen, K. & Ylenius-Lehtonen, M. 2015. Tunne- ja turvataitoja lapsille. Tunne- ja turvataitokasvatuksen oppimateriaali. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Buckingham, D. 2006. After the death of childhood. Growing up in the age of electronic media. Cambridge: Polity Press.

Eskola, J. 2007. 6-8? (Teema)haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E. (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Hintikka, K. 1996. Uusi media – viestintäkanava ja elinympäristö. Teoksessa Tarkka, M., Hintikka, K. & Mäkelä, A. (toim.) Johdatus uuteen mediaan. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Inkinen, T. 2005. Johdattava polku lasten tietoyhteiskuntaan. Teoksessa Lahikainen, A., Hietala P., Inkinen T., Kangassalo, M., Kivimäki R. & Mäyrä, F. Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Tampere: Gaudemus.

Jalovaara, E. 2005. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Pilot-kustannus Oy.

Jyväskylän yliopisto 2015. Havainnointi eli observointi. Avoimen yliopiston Koppa. Viitattu 18.4.2016.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/havainnointi-eli-observointi-osallistuminen-ja-kenttaetyoe>

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

Korhonen, P. 2010. Median asettamia haasteita pienten lasten hyvinvoinnille. Teoksessa Meriranta, M. (toim.) Mediakasvatuksen käsikirja. UNIpress.

Kotilainen, S. 2010. Lasten mediabarometri 2010: 0-8-vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2011. Helsinki: Mediakasvatusseura. Viitattu 21.3.2016.
<http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-6-9.pdf>

Kotilainen, S. & Kivikuru, U. 1999. Mediakasvatus ihanteiden ja todellisuuden ristipaineissa. Teoksessa Kotilainen, S., Hankala, M. & Kivikuru, U. (toim.) Mediakasvatus. Helsinki: Edita.

Kotilainen, S. 1990. Mediakasvatuksen monet määritelmät. Teoksessa Kotilainen, S., Hankala, M. & Kivikuru, U. (toim.) 1999. Mediakasvatus. Helsinki: Edita.

Kupiainen, R. 2007. Pienten lasten medialukutaito. Teoksessa Pentikäinen, L., Ruhala, A. & Niinistö, H. (toim.) Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka.

Kuula, A. & Tiitinen, S. 2010. Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Ruusuvaara, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Kuutti, H. 2006. Uusi mediasanasto. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Kuvaohjelmalaki 17.06.2011/710.

Kähkönen, S. 2015. Delfinaarion tilalle kainuulainen SuperPark – avajaiset Särkänniemessä kesällä 2016. Yle. Viitattu 14.4.2016.
http://yle.fi/uutiset/delfinaarion_tilalle_kainuulainen_superpark__avajaiset_sarkanniemessa_kesalla_2016/8413484

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Lapin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyön toteuttaminen. Viitattu 30.5.2015.
<http://www.lapinamk.fi/fi/Opiskelijalle/Opinto-opas,-AMK-tutkinto/Opinnaytetyoohje/Opinnaytetyon-toteuttaminen>

Lipponen, L. 2007. Yleisestä mediaosaamisesta paikalliseen ja yhteisölliseen mediaosaamiseen. Teoksessa Kynäslähti H., Kupiainen, R. & Lehtonen M. (toim.) Näkökulmia varhaiskasvatukseen. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2007. Helsinki: Mediakasvatusseura.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010. Matkalla mediaan: opas perheen yhteiselle mediamatkalle. Opetusministeriö. Viitattu 20.04.2015.
<http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/0c593ff4c46b9746a171b1fe9ddaafb8/1461142336/application/pdf/11904112/Matkalla%20mediaan.pdf>

Muumivideoiden avulla harjoitellaan sosiaalisia taitoja. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Viitattu 13.12.2015.
<http://www.mll.fi/kasvattajille/tapakasvatus/>

- Marjamäki, E., Kosonen S., Törrönen, S. & Hannukkala M. 2015. Lapsen mieli. Julkaisija: Suomen mielenterveysseura.
- Martsola, R. & Mäkelä-Rönnholm, M. 2006. Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus 2013. Mediakasvatus kuuluu kuvaan varhaiskasvatuksessa. Kokemusten jakamista ja toimintamalleja varhaisen mediakasvatuksen yhteiseen kehittämiseen. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus.
- Mediakasvatusseura 2010. Mediakasvatus.fi. Viitattu 18.3.2016.
<http://www.mediakasvatus.fi/julkaisu/mediakasvatus-varhaiskasvatuksessa-2/>
- Mediamuffinssi - mediakasvatusta pienille lapsille. 2006. Opetusministeriön verkkolehti. Viitattu 18.3.2016.
<http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2006/0203/mediamuffinssi.html>
- Mediataitokoulu 2015. Medialukutaito. Viitattu 17.3.2016.
http://www.mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=324&Itemid=415&lang=fi
- Merilampi, R-S. 2014. Mediakasvatuksen perusteet. Vantaa: BTJ Finland Oy.
- Mertala, P. & Salomaa, S. 2016. Kasvatuskeskeinen näkökulma varhaisvuosien mediakasvatukseen. Teoksessa Pekkala, L., Salomaa, S. & Spisák, S. (toim.) Monimuotoinen mediakasvatus. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. Viitattu 18.3.2016.
http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf
- Mielenterveysseura. Leikki-ikä. Viitattu 15.12.2015.
<http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunnetaidot/leikki-ik%C3%A4>
- Mustonen, A. 2002. Median rooli psykologisessa kehityksessä. Teoksessa Sintonen S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Tampere: FINN LECTURA.
- Niinistö, H. & Sintonen, S. 2007. Mä keksin! Tehdään yhdessä mediakulttuuria. Teoksessa Pentikäinen, L., Ruhala, A. & Niinistö, H. (toim.) Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka.
- Niinistö, H. & Ruhala, A. 2007. Pienten lasten mediakasvatus. Teoksessa Kynäslahti, H., Kupiainen, R. & Lehtonen, M. (toim.) Näkökulmia mediakasvatukseen. Helsinki: Mediakasvatusseura.
- Niinistö, H. & Ruhala, A. (toim.) 2006. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Nieminen, H. & Pantti, M. 2012. Median markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Nyysölä, K. 2008. Mediakulttuuri oppimisympäristönä. Helsinki: Opetushallitus.

Okkonen, S. 2007. Faktaa ja fiktiota lasten kanssa – Median tarinat draamakasvatuksessa. Teoksessa: Pentikäinen, L., Ruhala, A. & Niinistö, H. Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan opas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013. Mediakasvatus kuntien varhaiskasvatuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:10. Viitattu 17.12.2016.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/okm10.pdf?lang=fi>

Petäsno, M. & Talvensaari, E. 2015. Keminmaan kunta. Kellomäen päiväkoti. Varhaiskasvatushenkilökunnan haastattelu. 20.10.2015.

Pohjola, A. 2007. Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E. (toim.). Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Saari, E. 2007. Mitä – pitääkö tutkijan olla myös käytännön toimija? Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E. (toim.). Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Viitattu 25.4.2016.
http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin — katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Helsinki: Mediakasvatusseura. Viitattu 18.3.2016.
<http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>

Sintonen, S. 2002. Mediakasvatusta järjellä ja tunteella. Teoksessa Sintonen, S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.

Sintonen, S. 2009. Media arjen kasvatussuhteissa. Teoksessa Kotilainen, S. (toim.) Suhteissa mediaan. Jyväskylä: Nykyculttuurin tutkimuskeskus.

STAKES 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56. Jyväskylä: Gummerus. Viitattu 20.04.2016.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

STAKES 2008. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Opetusministeriön Mediainfiansi-hanke. Iisalmi: Painotalo Seiska Oy.

Suoninen, A. 2014. Lasten mediabarometri 2013. 0–8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 75, julkaisuja 149, Hybridit. Nuorisotutkimusseura. Viitattu 25.4.2016.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastenmediabarometri2013.pdf>

Tossavainen, T. 2014. Pelien ikärajoista ja sisällöistä. Pelikasvatus.fi. Viitattu 17.12.2015.
http://www.pelikasvatus.fi/index.php?option=com_content&view=category&id=23&Itemid=136

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsittely Suomessa. Helsinki. Viitattu 16.3.2016.
http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Varhaiskasvatus. 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 18.3.2016.
<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>

Viinamäki, L. 2007. Triangulatiivisen tutkimusasetelman soveltamismahdollisuudet. Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E. (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

von Feilitzen, C. & Bucht, C. 2001. Outlooks on Children and Media. Unesco. Göteborg, Nordicom.

YK:n sopimus lapsen oikeuksista 1989. Unicef.

LIITTEET

- Liite 1. Matka mediamaailmaan -esite
- Liite 2. Haastatteluteemat
- Liite 3. Mediamatka – toimintasuunnitelma
- Liite 4. Raportti vanhemmille

Liite 1.

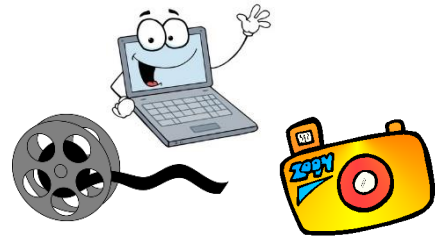
Matka Mediamaailmaan!

Hei vanhemmat!

Olemme kolme sosionomiopiskelijaa Lapin ammattikorkeakoulusta. Teemme Kellomäen päiväkotiin toiminnallista opinnäytetyötä. Toteutamme viisi mediakasvatuksellista toimintatuokiota, **Matkan Mediamaailmaan**, Aisakellojen 5-vuotiaiden kanssa. Toimintatuokiot ovat marras-joulukuun aikana.

Teemojamme ovat:

- Teknologia & valokuva
- Pelit & Internet
- Sadut
- Musiikki & ääni
- Eloկuvat & sarjat

Tavoitteena on tutustua mediaan ja mediasisältöihin sekä harjoitella mediataitoja yhdessä. Viimeisen toimintakerran jälkeen saatte koosteen tuokioista.

Ystävällisin syysterveisin

Annika, Eeva ja Jenni 😊

Liite 2.

Haastatteluteemat

- Miten lasten mediankäyttö tulee esille ryhmässänne? Miten media näkyy 5-vuotiaiden toiminnassa ja varhaiskasvatusympäristössä?
- Mitä medioita käytätte lasten kanssa? Mitä lapset käyttävät itsenäisesti päiväkodissa?
- Onko mediankäyttö jotenkin muuttunut viime vuosien aikana?
- Mitä mediakasvatukseen kuuluu mielestänne?
- Mikä on mediakasvatuksen merkitys lapselle ja lapsen kehitykselle?
- Mitä vanhempien kanssa on sovittu lasten mediakasvatuksesta?
- Minkälaista osaamista kokemuksenne mukaan varhaiskasvattajilla on mediakasvatuksesta? Onko osaamista mielestänne riittävästi? Jos ei, millaista osaamista tarvittaisiin lisää?
- Mitä haasteita mediakasvatus tuo varhaiskasvatukseen?
- Miten 5-vuotiaiden mediakasvatusta toteutetaan? Miten 5-vuotiaiden mediakasvatus eroaa nuorempien ja vanhempien lasten mediakasvatuksesta?
- Mitä toivoisitte mediakasvatustuokioidemme sisällöltä? Muita toiveita, kysymyksiä?
- Onko jotain, mitä meidän tulisi huomioida toimintatuokioita suunniteltaessa?

Liite 3.

Mediamatka - toimintasuunnitelma

1. toimintakerta, Teknologia kylä 5.11.2015

- Itsemme esittely ja lapsiin tutustuminen
- Mediamatkan esittely sanallisesti ja videolla
- Mediamatkapassikuvien ottaminen
- Mediamaailman karttaan tutustuminen ja mediamatkalaulu yhdessä lasten kanssa
- Teknisiin laitteisiin tutustuminen leikin keinoin
- Seuraavien laitteiden tutkiminen ja vertaileminen: Kirjoituskone ja kannettava tietokone, matkapuhelimet ja lankapuhelimet, cd-soitin ja MP3- soitin, kasetti ja cd-levy, VHS-kasetti ja DVD sekä Nintendo DS – pelikonsoli
- Arvaa mikä laite? -leikki
- Palaute lapsilta
- Mediamatkapassien leimaaminen
- Tällä kerralla keskitymme teknisiin taitoihin

2. toimintakerta, Dataaakso 11.11.2015

- Itsemme esittely ja lasten toivottaminen tervetulleeksi
- Mediamatkan esittelyvideon katsominen (uusia lapsia)
- Uuteen kohteeseen matkustaminen Mediamaailma –kartalla, mediamatkalaulun laulaminen ja Dataaaksoon tutustuminen
- Pelien ikäraja- ja turvamerkkien tutkimista ja niistä keskustelua
- Oman pelihahmon luominen ryhmässä

- Lapsille sopivien pelien pelaaminen tabletilla ja kannettavalla tietokoneella valvotusti
- Palaute lapsilta
- Mediamatkapassikuvien ottaminen uusien lapsien kanssa
- Mediamatkapassien leimaaminen
- Tällä kerralla keskitymme turvataitoihin, tuottamisen taitoihin ja teknisiin taitoihin

3. toimintakerta, Satusaari 18.11.2015

- Itsemme esittely ja lasten toivottaminen tervetulleeksi
- Mediamatkan esittelyvideon katsominen (uusista lapsista)
- Uuteen kohteeseen matkustaminen Mediamaailma –kartalla, mediamatkalaulun laulaminen ja Satusaareen tutustuminen
- Satujumppa, ”Ketun talviretki”
- Lasten yhteissadutus, virikkeenä kuva satumetsästä ja possu-figuuri
- Faktasta ja fiktiosta keskusteleminen ja niiden erottaminen
  - Uutinen Särkänniemen Delfinaariosta ja keskustelua uutisten tunnuspiirteistä
  - Itse keksimämme satu, faktan ja fiktion erottaminen
  - Satukirjojen kuvien tutkiminen, faktan ja fiktion erottaminen
- Palaute lapsilta
- Uusista lapsista mediamatkapassikuvat
- Mediamatkapassien leimaaminen
- Tällä kertaa keskitymme faktan ja fiktion erottamiseen sekä tuottamisen taitoihin

4. toimintakerta, Musariutta 24.11.2015.

- Itsemme esittely ja lasten toivottaminen tervetulleeksi
- Uuteen kohteeseen matkustaminen Mediamaailma – kartalla, mediamatkalaulun laulaminen ja Musariuttaan tutustuminen
- Keskustelua lasten mielimusiikista ja lasten toivekappaleiden soittamista sekä itse ennakkoon valittuja lapsille sopivia kappaleita esim. ”Let It Go”-kappaleen Frozen-elokuvasta
- Muumi-kappaleiden ja ”Mua suututtaa”-kappaleen tunnetilojen tunnistamista nallekorttien avulla
- Omien räppi-sanoitusten tekeminen tabletti-sovelluksella
- Äänimaiseman luominen maisemakuvan avulla (mietimme mitä ääniä kuvasta voisi kuulua, sitten teemme ääniä tavaroilla ja soittimilla)
- Palaute lapsilta
- Mediamatkapassikuvat uusista lapsista
- Mediamatkapassien leimaaminen
- Tällä kertaa keskitymme tunnetaitoihin sekä tuottamisen ja vastaanottamisen taitoihin

5. toimintakerta, Filmilä 3.12.2015

- Itsemme esittely ja lasten toivottaminen tervetulleeksi
- Uuteen kohteeseen matkustaminen Mediamaailma – kartalla, mediamatkalaulun laulaminen ja Filmilään tutustuminen
- Sosiaalsiin taitoihin liittyvän Muumi-videon katsominen ja videon teemoista keskusteleminen ohjatusti. Lisäksi videoon liittyvän Tulva-leikin leikkiminen, jossa lapset harjoittelevat leikin keinoin yhteistyön tekemistä
- Tietovisa lasten elokuvista ja lastenohjelmista
- Joulukalenteri –ohjelman katsominen yhdessä Yle Areenalta

- Mediamatkan muistelu kokonaisuudessaan ja kokoava palaute lapsilta matkasta mediamaailmassa
- Mediamatkapassien leimaaminen ja kiitokset
- Tällä kerralla keskitymme sosiaalisiin taitoihin

Liite 4.

Hei!

Teemme opinnäytetyötä aiheesta mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyömme on toiminnallinen ja olemme toteuttaneet toiminnallisen osuuden Kellomäen päiväkodissa Aisakellojen ryhmän viisivuotiaiden kanssa. Toteutimme toimintatuokiot marras-joulukuun aikana.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

Miten mediakasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa?

Miksi mediakasvatus on tärkeää varhaiskasvatuksessa ja miten sitä tulisi kehittää?

Monet kasvattajat ovat huolissaan lasten median käytöstä ja pelkäävät, että lapset jäävät asian kanssa liian yksin. Mediakasvatuksella pyritään auttamaan lasta kehittymään mediataidoissaan. Mediataidot ovat työkaluja, jotka ohjaavat ajattelua ja toimintaa. Lapsi tarvitsee mediataitoja voidakseen nauttia ja toteuttaa itseään mediakulttuurissa. (Lähde: Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus 2013. Mediakasvatus kuuluu kuvaan varhaiskasvatuksessa. Kokemusten jakamista ja toimintamalleja varhaisen mediakasvatuksen yhteiseen kehittämiseen. MEKU.)

Opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden tavoitteena on mediataitoihin tutustuminen ja turvallisten ja mukavien kokemusten tuottaminen lapsille.

Toimintatuokioissamme lähdimme lasten kanssa **Mediamatkalle**.

Tässä tekemässämme trailerissa esitellään matkamme Mediamaailmaan:

<https://youtu.be/GYKqsx1Qf4M>

Traileri on näkyvässä vain linkin takaa, joten sitä ei löydy hakemalla YouTubesta.

Tiivistelmä toimintatuokioistamme:

MATKA MEDIAMAAILMAAN

Teknologiakylä

Teemana oli teknisiin laitteisiin ja mediavälineisiin tutustuminen. Tarkoituksenamme oli pohtia lasten kanssa teknologian kehitystä ja historiaa. Tutustuimme erilaisiin ja eri-ikäisiin mediavälineisiin konkreettisesti laitteita tutkimalla sekä leikkimällä. Tutkimme esim. kirjoituskonetta, kannettavaa tietokonetta, c-kasettia, eri-ikäisiä matkapuhelimia yms. Otimme lasten kanssa yhdessä kuvat mediapasseihin. Lapset saivat kokeilla kameran käyttöä.

Kuvat jäivät vain lasten passeihin, emme säilytä tai käytä kuvia opinnäytetyössämme.

Dataaakso

Teemana olivat pelit, internet ja turvataidot. Keskustelimme lasten kanssa, mitä ja millaisia pelejä he pelaavat. Pohdimme pelien sisältöjä ja sopivuutta lapsille. Tutkimme lasten kanssa muutamien pelien ikärajoja ja sisältösymboleja. Lapset loivat yhdessä oman pelihahmon, Höpö-Tähden, hahmo on nähtävillä päiväkodissa. Pelasimme tabletilla Lola löytöretkellä-peliä ja tietokoneilla Ylen Jussin Matkat – peliä yhdessä lasten kanssa. Valitsimme nämä pelit lasten ikä- ja kehitystason huomioiden.

<http://www.ikarajat.fi/>

Satusaari

Teemana olivat sadut sekä faktan ja fiktion erottaminen. Virittäydyimme tunnelmaan satujumpan avulla, jonka jälkeen yhteissadutimme lapsia ja lapset keksivät tarinan Joni-possun seikkailusta. Lopuksi pohdimme tarun ja toden eroa katselemalla kuvia satukirjoista ja lukemalla tarinoita ja uutisia.

Musariutta

Teemana olivat musiikki ja tunnetaidot. Keskustelimme siitä, millaista musiikkia lapset kuuntelevat ja kuuntelimme muutaman toivebiisin. Kuuntelimme lasten kanssa eri Muumi-sävelmiä ja pohdimme Nalle-korttien avulla mitä tunteita sävelmät herättivät. Kaikki tunteet hyväksyttiin. Loimme äänimaisemia. Katselimme maisemakuvaa ja pohdimme, millaisia ääniä maisemaan mahtaa kuulua ja loimme näitä ääniä erilaisia välineitä soittimina käyttäen.

Tällä kerralla ehdoton hittikappale oli Hertan Maailman "Mua Suututtaa".
https://www.youtube.com/watch?v=X_B5aiW66vQ

Filmilä

Teemana olivat elokuvat, lastenohjelmat ja sosiaaliset taidot. Sekä Filmilässä että Musariutalla halusimme huomioida lastenkulttuuria ja tuoda sen asiaksi, josta lapset voivat puhua aikuisten kanssa. Keskustelimme, mitä elokuvia ja sarjoja lapset katsovat. Katsoimme Mannerheimin Lastensuojeluliiton Muumien malliin – materiaalista videopätkän "Kaikki otetaan mukaan". Keskustelimme videon pohjalta siitä, että ketään ei saa jättää ulkopuoliseksi. Pohdimme miten olla hyvä kaveri kaikille. Leikimme aiheeseen liittyvän yhteistyötaitoja vaativan leikin. Pelasimme lasten kanssa media-aiheisen tietovisan. Kysymyksiä oli lapsille tutuista hahmoista, vihjeinä oli kuvia ja ääninäytteitä. Tässäkin tarvittiin yhteistyötaitoja, koska tavoitteena oli päästä yhdessä yhteiseen määränpähän.

Mediakasvatus alle kouluikäisille lapsil- le

- Rajoita käyttöä määrällisesti (aika) ja laadullisesti (sisältö)
  - o yleisenä nyrkkisääntönä alle tunti päivässä
  - o mediavapaita päiviä sekä vanhemmille että lapsille silloin tällöin
  - o laadullisessa rajoittamisessa ikäraajat ovat erityisen tärkeitä
  - o ennen nukkumaanmenoa ei ole hyvä käyttää mediaa, sillä se vaikuttaa uneen
  - o selkeät ja perustellut rajat – pelkkä kieltäminen ei ole reilua

- Mediasisällöt voivat aiheuttaa pelkoja
  - o Nykyisin pelkoja aiheuttavat lapsille enemmän lastenohjelmat kuin aikuisille suunnatut ohjelmat
  - o Esimerkiksi lastenohjelmissä näkyvät mielikuvitushahmot ja väkivalta pelottava

- Media on hyvä väline uuden oppimiseen, erilaisten taitojen kehittämiseen ja positiivisten kokemusten ja elämysten saamiseen.

- Katsokaa, pelatkaa ja tutustukaa mediasisältöihin yhdessä lasten kanssa ja keskustelkaa kokemuksista! 😊

(Lähde: Korhonen, P. 2010. Median asettamia haasteita pienten lasten hyvinvoinnille. Teoksessa Meriranta, M. (toim.) Mediakasvatuksen käsikirja. UNIpress)

Opinnäytetyömme on luettavissa Theseus.fi –sivustolla toukokuussa 2016. Työ löytyy tekijöiden nimellä.

Ystävällisin terveisin,

Eeva Lohi

Annika Nakkula

Jenni Viljamaa